

Avifauna rybníka Velký Košíř u Litomyšle v letech 1994 - 1997

Birds of Velký Košíř Pond Near Litomyšl Town in 1994 – 1997

Jiří Reif

1. Úvod

Práce navazuje na bohatou historii ornitologických pozorování na rybníku Velkém Košíři u Litomyšle, z nichž mnohá (moje vlastní nevyjímaje) nebyla dosud publikována, shrnuje 4 roky autorova působení (1994-97) a porovnává je s výsledky jeho předchůdců. Protože jde o lokalitu nepřesahující svým významem pro vodní ptactvo okres Svitavy (najdeme zde hned několik podobných), nesnažím se počítat populační trendy nebo mezisezónní indexy změn početnosti, neboť by toho stejně mnoho neobjasnily, a pouze na základě subjektivních dojmů (podložených sloupcovými grafy) usuzuji, zda ten či onen druh ubývá, resp. přibývá.

Poznátky o ptactvu na Velkém Košíři sepsal jako první MUSÍLEK (1946, 1947) se zaměřením na první polovinu tohoto století. Další výzkumníci se již ve svých pracích zabírali kratšími časovými úseky: STRÁNÍK (1980) roky 1976-79, LNĚNIČKA (1985) 1983 a 1984, ROLEČEK (1994) 1989-93. Údaje o tamním výskytu ptáků za posledních téměř 30 let shromažďoval ve své kartotéce prom. biol. Lubor Urbánek.

Shromáždění materiálu i sepsání tohoto příspěvku by se neobešlo bez ochotného přispění kolegů. Mé díky tedy patří: Luboru Urbánkovi za ochotné poskytnutí rukopisných materiálů, za sdělení vlastních pozorování i za svolení tuto práci vůbec napsat; MUDr. Radimu Petro za cenné připomínky ke strojopisu mé práce SOČ (REIF 1998), ze které nyní vycházím; B. Rejmanovi, J. Vyskočilovi a M. Jindrovi za jejich nemalý podíl na činnosti v terénu; a samozřejmě Honzovi Rolečkovi, který mě zavedl do tajemných košířských zákoutí, odkud lze opeřence nejlépe sledovat.

2. Popis lokality

2. 1. Celková charakteristika

Rybník Velký Košíř se nachází v severozápadní části okresu Svitavy, svým jihovýchodním okrajem hraničí s městem Litomyšl. Nadmořská výška je 317 m. Vodou ho napájí řeka Loučná, která protéká podél severovýchodního břehu rybníka. Rybníční soustava, v níž se Velký Košíř nachází, zahrnuje další čtyři vodní nádrže menší velikosti: rybníky Malý Košíř (3 ha), Borovec (1 ha), Šotka (3 ha), Abrhám (1 ha).

Rozloha vodní hladiny za normálního stavu činí 25,65 ha, z čehož v současné době asi 3 ha zaujímá vodní vegetace. Největší hloubka vody dosahuje 4 metry. Podloží lokality popisuje NALEVKA (1976) jako hrubě šterkovité. Dno rybníka pokrývá velká vrstva bahna, neboť poslední vyhrnování sekonalo v roce 1956. U jihozápadního břehu zůstal zčásti zachován písčiny pokrýv dřívější pláže.

Hráz tvoří severozápadní a severní břeh, dále na severovýchodní straně plynule přechází ve vysoké deponie. U tohoto břehu také lokalita bezprostředně sousedí s obcí Nedošín. Jihovýchodní břeh se pozvolna svažuje, nejmírnější sklon je u obou přítokových kanálů. Z lidských staveb zasahují na území lokality nebo s ní hraničí: skladové haly a elektrická rozvodna podniku Vertex Litomyšl u jihovýchodního břehu, chaty a molo klubu windsurfingu na hrázi a téměř rozpadlá bývalá odchovna kachen.

Rybník je intenzivně využíván především jako rybochovné zařízení Rybářství Litomyšl s. r. o., dále ke koupání a provozu vodních sportů a k lovu kachen v podzimních měsících.

2. 2. Vegetační pokryv

Severozápadní a severovýchodní břehy porůstaly do roku 1997 vrby (*Salix* sp. div.), olše lepkavé (*Alnus glutinosa*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a duby letní (*Quercus robur*). V severním rohu rybníka se u paty hráze na ploše 0,2 ha díky průsakům uchytily rákos obecný (*Phragmites australis*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*).

U jihovýchodního břehu vyrůstá z vody pás vrb (*Salix* sp. div.), který místy vybíhá i na suchozemské partie. Plot pozemku Vertexu zde ohraničuje velice hustý porost bezu černého (*Sambucus nigra*) a nízkých vrb (*Salix* sp. div.). V místech jejich řídkého výskytu jsou situovány ostrůvky terestrického rákosu obecného (*Phragmites australis*) (celková rozloha 0,35 ha) a souvislé plochy kopřiv dvoudomých (*Urtica dioica*).

Litorální porosty o rozloze necelé 3 ha jsou rozšířeny pouze u jihovýchodního břehu a vybíhají několik desítek metrů směrem k volné hladině. Z valné většiny jsou tyto porosty tvořeny rákosem obecným (*Phragmites australis*), jehož nejkompaktnější pás se nachází ve východní části. Na mělčiny až u samého břehu se upínají zbytky porostů ostřic *Carex gracilis* a *C. acutiformis*, zblochanu vodního (*Glyceria maxima*), orobince širolistého (*Typha latifolia*) a úzkolistého (*T. angustifolia*).

Jihozápadní břeh lemuje pás stromů a keřů tvořený jirovcem maďallem (*Aesculus hippocastanum*), lípou srdčitou (*Tilia cordata*), bezem černým (*Sambucus nigra*), v menší míře hlohem (*Crataegus* sp.), růží šípovou (*Rosa canina*), ořešákem královským (*Juglans regia*) a jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*). Dále na jihozápad se rozprostírají pole. Volné plochy vyplňují kopřivami dvoudomými (*Urtica dioica*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*) a rákos obecný (*Phragmites australis*).

2. 3. Změny v rozloze vegetace

Od počátku ornitologického sledování se těmto změnám přikládal značný význam pro výskyt ptactva, a proto byla rozloha porostů v minulosti bedlivě zaznamenávána (STRÁNÍK 1980, ROLEČEK 1994, Urbánek in litt.).

Celkově se rybník v posledních několika desítkách let vyznačuje ubývá- ním pobřežní vegetace a změnou její druhové struktury. Tyto porosty, dnes téměř výlučně rákosové, se nyní vyskytují pouze u jihovýchodního břehu. Během minulého půlstoletí zmizely ostrůvky lemuující jihozápadní a severo- východní břehy.

Jako jednu z nejvýznamnějších změn ve druhovém složení litorálních porostů (z hlediska dopadů na hnízdění vodních ptáků) lze hodnotit téměř úplnou absenci zblochanu vodního (*Glyceria maxima*) po zimě 1995/96.

Rozsah zrástu přibřežních mělčin ale významně kolísá s výškou vodní hladiny, takže v některých (byť nedlouhých) obdobích lze hovořit spíše o roz- šířování. V těchto letech se rybník nacházel po delší dobu na snížené hladině a obnažená dna porostly zprvu pionýrské druhy: pryskyřník lýtý (*Ranunculus sceleratus*), ostřice česká (*Carex bohemica*) a dvouzubec trojdílný (*Bidens tripartita*); posléze se uchycoval i rákos obecný (*Phragmites australis*), další ostřice (*Carex gracilis*, *C. acutiformis*) nebo zblochan vodní (*Glyceria maxi- ma*). Uvedené schéma se týká zejména let 1976-77, 1990-91, 1996.

Vegetace na březích rybníka doznala také určitých změn, a to ve smyslu horizontálním, vertikálním i kvalitativním. Podmáčená louka u jihovýchodního břehu a husté vrboví podél přítokových kanálů byly zastavěny expanzí podniku Vertex. Zbylé keřiky buď zmohtnuly ve statné listnáče, anebo se zapojily do souvislých pásů a udusily zdejší výsadbu smrků ztepilých (*Picea abies*). U jižního koutu lokality zarostlo asi půlhektarové pole kopřivami dvoudomými (*Urtica dioica*), rákosem obecným (*Phragmites australis*) a kostivalem lékařským (*Syphytum officinale*). V zimě 1996/97 byly na hrázi vykáceny veš- keré dřeviny. Během roku 1997 zde vznikl 1 - 3 m vysoký porost výmladků, jež vyrazily z pozůstalých pahýlů, a bezu černého (*Sambucus nigra*) a hlohu (*Crataegus* sp.).

3. Metodika a materiál

Poznatky o početnosti vodních ptáků byly získávány metodou hladinového odečtu. Skrytě žijící druhy byly zaznamenávány hlavně akusticky a také při odchycích kroužkovatelů L. Urbánka, B. Rejmana a J. Vyskočila. Některé kontroly jsou tzv. neúplné - nezahrnují všechny druhy, které se v té chvíli na lokalitě vyskytovaly, a nevyužívají se proto ke zjišťování cenologických hod- not.

Tab. 1: Počet návštěv r. Velký Košíř v jednotlivých měsících let 1994-97.
Tab. 1: : Number of visits of Velký Košíř pond in different months during 1994 - 1997.

rok / měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	celkem
1994	5	3	8+2	13+1	5	2	-	-	-	7	6	3	52+3
1995	-	7	11	18	20	15	7	4	16	17	13+1	13	141+1
1996	4	5	13	14+1	15	11	10+1	7	18	11	14+1	6	128+3
1997	2	10	15	18	15+1	15	9	12	16	14	10	12	148+1
celkem	11	25	47+2	63+2	55+1	43	26+1	23	50	49	43+2	24	469+8

Z těchto kontrol jsem asi 70 % uskutečnil samostatně, zbytek pak společně s v úvodu jmenovanými kolegy nebo je vykonali pouze oni sami.

Počty párů hnízdících vodních ptáků byly zjišťovány metodou dvou kontrol v rámci celostátního sčítacího programu (MUSIL 1996), přičemž v některých letech bylo průzkumů za hnízdní sezónu provedeno více (3-4). Údaje o hnízdění poskytly i některé hladinové snímky.

V letech 1995-1997 jsem uskutečnil sčítání hnízdících pěvců metodou mapování hnízdních okrsků (JANDA et ŘEPA 1986).

Tab. 2: Data konání jednotlivých kontrol při výzkumu pěvců na ryb. Velký Košíř v letech 1995-97.

Tab. 2: Dates of controls of Velký Košíř Pond during 1995 – 1997.

rok / číslo snímku	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1995	22.IV.	29.IV.	13.V.	20.V.	3.VI.	24.VI.	30.VI.
1996	20.IV.	28.IV.	1.V.	17.V.	15.VI.	22.VI.	29.VI.
1997	20.IV.	27.IV.	3.V.	17.V.	8.VI.	14.VI.	21.VI.

Determinaci mi usnadňovaly dalekohledy: 7 x 35, 20 x 50 a 20 x 60.

Ve výsledkové části jsou popisováni zvláště vodní ptáci a zvláště pěvci. K „vodním ptákům“ řadím druhy řádů potáplice (*Gaviiformes*), potápky (*Podicipediformes*), veslonozi (*Pelecaniformes*), brodiví (*Ciconiiformes*), vrubozobí (*Anseriformes*), krátkokřídlí (*Gruiformes*), bahňáci (*Charadriiformes*), dále motáky (*Circus* sp.), orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) a orlovce říčního (*Pandion haliaetus*).

Řád pěvců je vyhodnocen samostatně. K tomuto kroku jsem se rozhodl z důvodu lepšího porovnání výsledků s pracemi těch pozorovatelů, kteří se jimi vůbec nezabývali. Jsou zde uvedeny pouze druhy z let mapování (1995-97). Přestože se o nich hovoří jako o „hnízdících“, nelze považovat uvedenou metodou zjištěná hnízdění za prokázaná, pokud není výslovně uvedeno jinak.

Všechna pozorování, kde není vypsán autor, jsou má vlastní.

Grafy početnosti byly zhotoveny spočtením průměru jedinců za každý měsíc v určitém období (viz legenda každého grafu). Údaje pro období 1976-79 a 1989-94 byly převzaty z prací STRÁNÍKA (1980) a ROLEČKA (1994).

V přehledech časového rozložení výskytu některých druhů jsou zahrnuty jejich veškeré známé zástihy na lokalitě, tedy nejen období 1994-97; údaje pocházejí především z kartotéky prom. biol. Urbánka.

Výpočty dominance a frekvence byly provedeny podle standardně užívaných vzorců (viz JANDA et ŘEPA 1986). Kategorie dominance jsem užil následující: dominantní druh - více než 5 %, influenční 1 - 5 %, akcesorický pod 1 %.

4. Výsledky

4.1. Druhy vodních ptáků zjištěné zejména v letech 1994 - 1997

Potáplice malá (*Gavia stellata*)

Vzácná na tahu jarním i podzimním.

Z podzimního tahu existují 4 údaje: 21. 10. 1897 - 1 ex. (MUSÍLEK 1947), 2. 11. 1952 střelen 1 ex. (SKLENÁŘ 1964), 7. - 12. 11. 1964 zde 2 ex. zastihl Ptáček (ex Urbánek in litt.) a 8. 11. 1980 pozoroval Urbánek (in litt.) 1 ex.

Na jarním tahu byla zaznamenána třikrát, z toho jednou i v době mého pozorování: 29. 4. - 1. 5. 1952 zjistil Ptáček (ex Urbánek in litt.) 2 ex., 18. 3. 1984 pozoroval Rejman (ex Urbánek in litt.) 1 ex. a konečně 11. 5. 1996 Urbánek a Mach (ex BRANDL et ŠIMEK 1997) zaznamenali 1 ex.

Potáplice severní (*Gavia arctica*)

Velmi vzácně se vyskytuje na podzim.

Do dnešní doby jsou známy pouze tři údaje: 8. 11. 1952 - 4 ex. (Ptáček ex URBÁNEK in litt.), 26. 10. 1954 - 1 ex. (Ptáček ex URBÁNEK in litt.) a 4. - 5. 12. 1997 (Reif et Roleček ex ŠIMEK et BRANDL 1998) - 1 ex.

Potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*)

Pravidelně hnízdí a protahuje, výjimečně zjištěna v zimě.

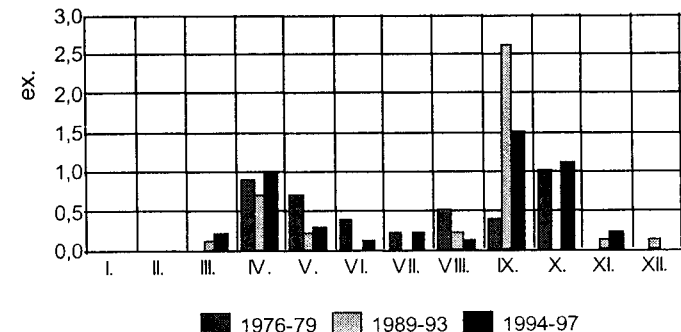
Zjara se první ptáci objevují kolem poloviny března, nejčasněji 7. 3. 1992 (ROLEČEK 1994), pak jarní tah pokračuje nepříliš výrazně. Na podzim táhne v září a říjnu, nejpozději zjištěna 24. 11. 1996 - 3 ex. Pozoruhodný je zimní záznam 1 ex. 1. 12. 1990 (ROLEČEK l. c.).

Hnízdění bývá pravidelné, jenže se díky skrytému životu málokdy podaří prokázat. MUSÍLEK (l. c.) ji co do hnízdního výskytu považuje za hojnou. Z pozdější doby prokazatelně zahnízdila v letech 1978 - 1 pár a 1979 - také 1 pár (STRÁNÍK 1980). Jako pravděpodobně hnízdící je pravidelně zjišťována od roku 1992 (ROLEČEK l. c.) v počtu jednoho až dvou párů.

Na jaře bývá zastihena většinou jednotlivě, na podzim v menších hejnách. Nejvíce jedinců jsem pozoroval 10 ex., a to 19. a 27. 9. 1996.

Obr. 1: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u potápky malé (*Tachybaptus ruficollis*).

Fig. 1: Mean number of Little Grebe (*Tachybaptus ruficollis*) observed per one control.

Potápka roháč (*Podiceps cristatus*)

Pravidelně protahuje a hnízdí.

Jarní tah začíná v druhé dekádě března, nejraněji byl pozorován 22. 2. 1995 - 1 ex. Vrcholu dosahuje koncem dubna, později se zpravidla vyskytují už pouze hnízdící jedinci. Po vyhnízdění se spolu s protahujícími ptáky zdržují do konce listopadu, poslední jedinec byl zjištěn 29. 11. 1994 - 1 ex.

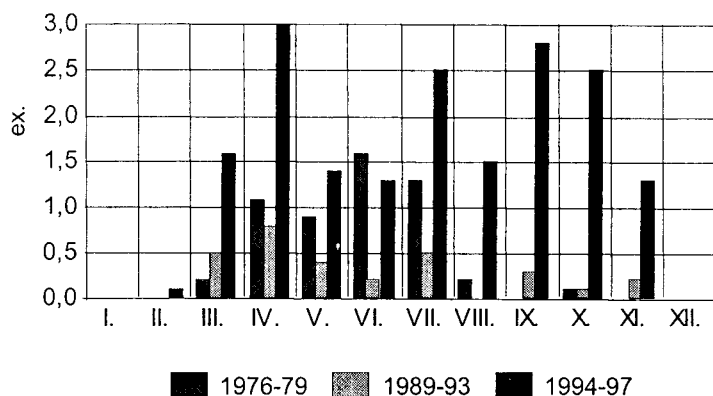
V dobách minulých hnízdil podle MUSÍLKA (1947) pravidelně: např. roku 1929 z 6 hnízd, vyvedeno 10 mladých (Podhajský ex MUSÍLEK l. c.). Hnízdění byla poté zjišťována až do roku 1988, kdy jeden pár vyvedl 2 mladé (ROLEČEK 1994). V letech 1989 - 1993 roháče tento autor jako hnízdiče nezná. V roce 1994 však opět zahnízdily 2 páry, v roce 1995 1 pár, ovšem neúspěšně, v roce 1996 měl rovněž 1 pár 1 mládě, v roce 1997 vyvedl první ze dvou párů dvě mláďata a druhý hnízdo opustil.

Vyskytuje se většinou v menších počtech (kolem 5 - 10 jedinců), maximum bylo zjištěno 5. 5. 1934 - 20 ex. (Šplíchal ex MUSÍLEK l. c.), během mého pozorování 25. 10. 1996 - 15 ex.

Počty druhu na lokalitě se po dobách hojného výskytu v polovině tohoto století patrně dlouhodobě snižovaly až do začátku 90. let, od té doby by se dala početnost hodnotit jako mírně stoupající.

Obr. 2: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u potápky roháče (*Podiceps cristatus*).

Fig. 2: Mean number of Great Grebe (*Podiceps cristatus*) observed per one control.

Potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*)

Vzácná na tahu.

MUSÍLEK (l. c.) ji zaznamenal pouze 6. 5. 1934.

Potom o druhu neexistuje jediná zmínka až do roku 1980; od tohoto data je známo celkem 9 pozorování, z jarního i podzimního tahu. V průběhu 90. let počet záznamů stoupá. Nejraněji byla zjištěna 21. 3. 1991 - 3 ex. (ROLEČEK l. c.), toto také představuje největší zaznamenaný počet jedinců, nejpozději jsem ji pozoroval 10. 10. 1996 - 1 ex.

Časové rozložení výskytu během roku

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zastížení	-	-	2	2	3	-	-	-	2	1	-	-

Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*)

Pravidelně protahuje, v některých letech hnízdí, výjimečná jsou zimní zjištění.

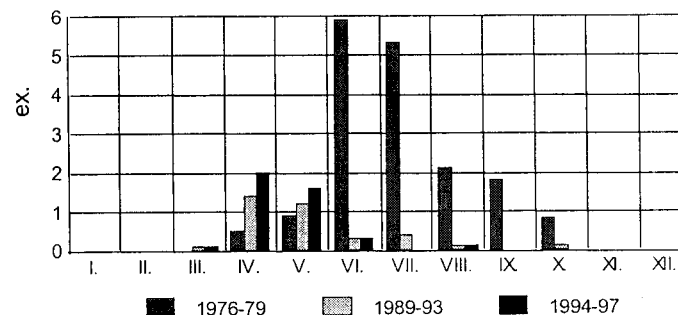
Jarní tah je nejsilnější v dubnu, první pozorování je již z 14. 2. 1980 (Urbánek in litt.), a pokračuje do května, další záznamy z hnízdní doby se většinou týkají už hnízdicích exemplářů. Podzimní tah probíhá od srpna do října, poslední jedinec byl zjištěn 21. 11. 1937 (MUSÍLEK 1947). V zimě 1979/80 zaznamenal Urbánek (ex ROLEČEK 1994) 1 ex. 30. 12. 1979 a 16. 2. 1980.

Hnízdění bývalo v minulosti častější a početnější - MUSÍLEK (l. c.) ji považoval za nejhojnější z potápek, např. v roce 1919 zjistil Podhajský (ex MUSÍLEK l. c.) 75 - 80 párů, toto je také největší počet jedinců, jaký byl na lokalitě zaznamenán. Ještě v roce 1979 zjistil STRÁNÍK (1980) 12 hnízdicích párů. Poté bylo hnízdění prokázáno již jen v letech 1986 a 1989 - po 1 páru (ROLEČEK l. c.). V době mého pozorování zahnízdila v letech 1994 a 1995. V roce 1994 vznikla menší kolonie o 3 párech, které vyvedly po 1 mláděti, pravděpodobně zahnízdilo dalších 6 párů. V roce 1995 pozoroval Urbánek (in verb.) 3 páry stavící hnízda, ale jejich snažení nebylo příliš úspěšné - vyvedeno pouze 1 mládě.

Velikost hejn závisí na velikosti hnízdní populace. V minulosti (STRÁNÍK l. c.) silně převažoval podzimní tah nad jarním, nyní se tento druh vyskytuje převážně na jaře.

Obr. 3: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u potápky černokrké (*Podiceps nigricollis*).

Fig. 3: Mean number of Black-necked Grebe (*Podiceps nigricollis*) observed per one control.

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)

Pravidelně a někdy i dosti početně protahuje.

MUSÍLEK (1946) uvádí jediný záznam z 29. 10. 1937.

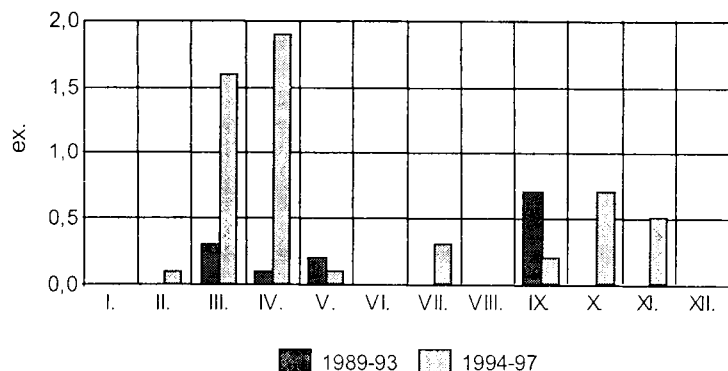
V poslední době však protahuje pravidelně. Na jaře se objevuje v druhé půli března, první ptáci byli zaznamenaní Urbánkem (in verb.) 19. 3. 1994 - 24 ex., tah vrcholí na přelomu března a dubna a doznívá do konce tohoto měsíce. Potom bývají od července zastihováni tohoroční jedinci na pohnízdní potulce (např. 28. - 31. 7. 1995 - 1 - 3 ex.) a později na průtahu do listopadu. Nejpozději byl zjištěn 29. 11. 1994 - 4 ex.

Vyskytuje se většinou v menších skupinách, ale hejna o několika desítkách kusů, zejména v poslední době, nejsou žádnou výjimkou. Nejvíce jedinců jsem pozoroval 1. 4. 1996 - 57 ex.

Početnost se dlouhodobě zvyšuje.

Obr. 4: Průměrný počet exemplářů v I snímku u kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*).

Fig. 4: Mean number of Cormorant (*Phalacrocorax carbo*) observed per one control.

Bukač velký (*Botaurus stellaris*)

Vzácný host.

Dosud se vyskytl třikrát, vždy jednotlivě: MUSÍLEK (1946) zaznamenal jeden zástřel z 8. 10. 1927, ROLEČEK (1994) jej zjistil 19. 10. 1991, v době mého pozorování byl vyplašen 20. 4. 1997 (Urbánek, Reif, Roleček ex ŠIMEK et BRANDL 1998).

Volavka bílá (*Egretta alba*)

Vzácný host.

Na lokalitě zjištěna teprve nedávno: ROLEČEK (l. c.) ji uvádí z 14. 9. 1991 a 4. 4. 1993 (v obou případech 1 ex.). Z doby mého pozorování pochází pouze dva údaje: 27. 7. 1995 - 4 ex. a 5. 9. 1997 - 1 ex. (J. Reif, J. Roleček).

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*)

Vyskytuje se hojně po celý rok.

Podle MUSÍLKA (l. c.) nebyla v minulosti v době tahu vzácností (maximum 10 ex.), zimování však bylo prokázáno pouze třikrát: 1935, 1938, 1940.

V současnosti zimuje od roku 1980 (Urbánek in litt.) kolem 20 ex. pravidelně, v o málo menším počtu se vyskytuje i na jaře až do začátku dubna. Pak náhle zmizí a objevuje se pouze ojediněle jednotlivě nebo v menších skupinkách do 5 ex. Tento stav přetrvává do první dekády července, potom se početnost prudce zvýší, hejna čítající kolem 30 ex. jsou pravidlem. Koncem léta někteří jedinci odtáhnou a během podzimu se ustálí počet na asi 20 posléze zimujících exemplářů.

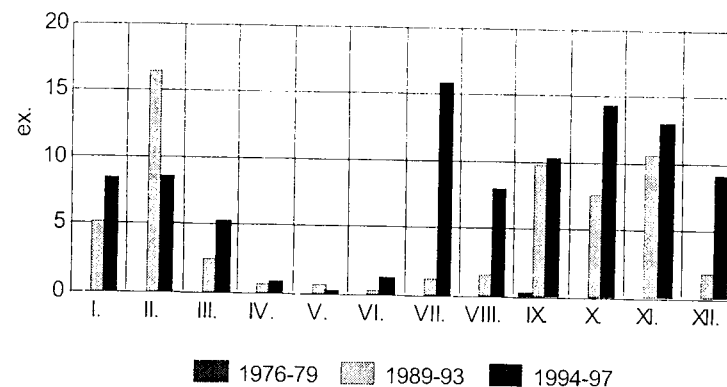
Hnízdění bylo prokázáno v roce 1965, kdy 1 pár vyvedl mláďata v sousedici Přírodní památce Nedošínský háj. V roce 1966 se hnízdění opakovalo, tentokrát 2 páry - jeden úspěšně vyhnízdil, druhému bylo vystřeleno hnízdo.

Rok 1967 přinesl zničení i hnízda druhého (REJMAN, RYBÁŘ, URBÁNEK 1982). V současné době, i přes výskyty v hnízdním období, nejsou podmínky pro hnízdění v lokalitě i v jejím okolí příliš vhodné. /Pozn.: V r. 2000 prokázal hnízdění nálezem skořápek pod hnízdem Vyskočil (in verb.).

Nejvíce jedinců zjistil Roleček (in verb.) 6. 10. 1995 - 45 ex. Početnost druhu dlouhodobě roste.

Obr. 5: Průměrný počet exemplářů v I snímku u volavky popelavé (*Ardea cinerea*).

Fig. 5: Mean number of Grey Heron (*Ardea cinerea*) observed per one control.

Čáp černý (*Ciconia nigra*)

Vzácně se vyskytuje v letních měsících.

Na lokalitě zjištěn pouze 29. 8. 1993 (ROLEČEK 1994), 28. 7. 1996 (Urbánek in verb.), poněkud více záznamů bylo nashromážděno v červenci a srpnu roku 1997: 15. 7., 18. 7., 3. 8.

Vždy v počtu jednoho exempláře.

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*)

Pravidelně se vyskytuje v době hnízdní a pohnízdni.

Na lokalitu zalétává kvůli sběru potravy z několika nedalekých hnízd (Tržek, Litomyšl) od začátku 80. let, kdy vzniklo první z nich (Urbánek in litt.).

První ptáci se objevují v dubnu, nejraněji pak 14. 4. 1996 - 1 ex. (Urbánek in verb.). Většina záznamů pak spadá do doby hnízdní a pohnízdni (koniec dubna - srpen). Nejdéle se zdržel do 21. 9. 1997 - 1 ex.

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zastížení	-	-	-	15	25	5	15	5	4	-	-	-

Bývá pozorován většinou jednotlivě nebo v menších počtech (do 5 ex). Zcela výjimečně je pozorování 55 ex. na přeletu 22. 8. 1995.

Celkově počet zastížení tohoto druhu na lokalitě stoupá, což je následek jeho šíření coby hnízdiče na Litomyšlsku.

Labuť velká (*Cygnus olor*)

Pravidelně protahuje, hnízdí i zimuje.

V zimě se od ledna až února vyskytují páry, které později (během března) zahnízdí. Po vyhnízdění se rodinka zdržuje až do další zimy, na jejímž začátku se rozpadá. Někdy se k nim na podzim přidruží další labuť, většinou vyhnízdivší ptáci z blízkého okolí (z rybníků Borovce, Malého Košíře nebo řeky Loučné). Na jaře bývají cizí jedinci z lokality vyhnáni hnízdícím samcem.

Hnízdění je pravidelné od roku 1986, kdy bylo prokázáno poprvé (ROLEČEK 1994). Z časů MUSÍLKA (1946) neexistuje žádný záznam. V době mého pozorování bylo vyvedeno: v roce 1994 7 mladých, v roce 1995 8 mladých. Roku 1996 tento druh díky nepříznivému stavu vodní hladiny vůbec nezařadil. V roce 1997 se v hnízdním období vyskytovalo na lokalitě více exemplářů a hnízdění se dá předpokládat, avšak pravděpodobně nedopadlo úspěšně.

Vyskytuje se spíše v rodinných skupinách, proto i hejna v době tahu větší- nou nepřekročí 10 ex. Určitou abnormalitu představoval rok 1997, kdy se zde od dubna po celé hnízdní období vyskytovalo 10-20 jedinců; tehdy bylo také jistiště maximum: 5. a 6. 5. 1997 - 25 ex.

Tab. 3: Průměrné počty jedinců labutě velké (*Cygnus olor*) během 1 snímku v jednotlivých měsících let 1994-1997.

Tab. 3: Mean numbers of Mute Swan (*Cygnus olor*) observed per one control in different months during 1994 - 1995.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1994	0,2	2,0	2,5	1,8	4,4	11				8,1	6,2	
1995		1,9	2,0	2,1	8,8	9,0	9,0	4,0	3,0	2,1	1,5	1,0
1996		0,8	1,2	1,0		2,0	1,9	0,9	3,4	6,0	2,0	2,8
1997		9,0	1,5	9,1	12,3	0,1		0,5	1,0	0,1	1,0	3,3

Husa polní (*Anser fabalis*)

Nepříliš pravidelně a v dosti malých počtech protahuje.

Na jarním tahu ji zjistil pouze MUSÍLEK (l. c.) 9. 3. 1937 a Rejman (in litt.) 18. 3. 1984 - 1 ex.

Více zpráv pochází z tahu podzimního: MUSÍLEK (l. c.) - 24. 10. a 2. 11. 1924, 10. 10. 1936 a 2. 11. 1937. Z pozdější doby ji na lokalitě zaznamenal pouze STRÁNÍK (1980) - „v říjnu 1976“ (bez konkrétních údajů). V době mého pozorování je přítomnost druhu na podzim každoroční: 15. 11. 1994 - 11 ex., 17. 12. 1995 - 50 ex. na přeletu (Roleček in verb.), 7. 11. 1996 - přelet 51 ex. (Urbánek in verb.), 7. 11. 1997 - 4 ex.

Husa krátkozobá (*Anser brachyrhynchus*)

Velmi vzácný host.

Jediné pozorování z 17. 11. 1996 - 1 ex. bylo schváleno Faunistickou komisí (Chytil in litt.).

Husa velká (*Anser anser*)

Vzácně v době tahu.

MUSÍLEK (1946) ji bez udání bližších poznatků považuje za zřídka se vyskytující. Z posledních let existuje pouze 7 údajů (z toho 4 z doby mého pozorování): 3. 11. 1976 - 3 ex. (STRÁNÍK 1980), 12. 2. 1989 - 4 ex. (ROLEČEK 1994), 10. 3. 1991 - 4 ex. (ROLEČEK l. c.), 5. 4. 1994 - 6 ex., 17. 11. 1996 - 1 ex., 28. 2. 1997 - 13 ex. (Roleček in verb.) a 1. 3. 1997 - 1 ex. (L. Urbánek, J. Reif, J. Roleček).

Kachnička mandarínská (*Aix galericulata*)

Velmi vzácný host.

Jediný exemplář pozoroval Roleček (in verb.) 12. 5. 1996. Nelze určit, zda se jedná o uprchlíka ze zajetí, nebo jestli jde o zatoulance z divokých populací západní Evropy.

Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*)

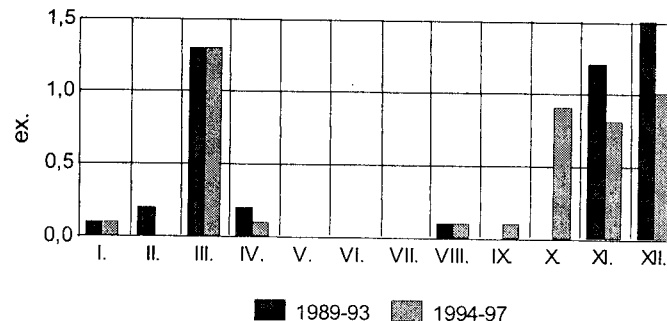
Pravidelně v menších počtech protahuje, nepravidelně zimuje.

Podle MUSÍLKA (1946) byl řídký v době tahu.

Na jarním tahu se objevuje především na přelomu března a dubna, maximum v třetí dekádě března, v dubnu pak tah doznívá. Nejčasnější záznam jsou 2 ex. z 25. 2. 1989 (ROLEČEK l. c.). Na podzim protahuje od půle října, ale výjimkou nejsou i časnější pozorování: 18. 8. 1996 - 2 ex. (Reif ex BRANDL et ŠIMEK 1997). V případě rozmrzlé hladiny je možné zastihnout několik hvízdáků i v zimních měsících: např. 3. - 26. 12. 1995 se zde zdržovalo 1-7 ex. (J. Reif, J. Roleček; údaje v ŠIMEK et BRANDL 1996 jsou nepřesné). nebo 20. 1. 1996 - 1 ex. Také ROLEČEK (l. c.) zjistil tento druh v zimě 1990/91 (bez udání bližších dat).

Obr. 6: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u hvízdáka eurasijského (*Anas penelope*).

Fig. 6: Mean number of Wigeon (*Anas penelope*) observed per one control.

Na obou tazích se vyskytuje ponejvíce v menších počtech do 10 exemplářů. Největší hejno se objevilo 22. 3. 1997 - 32 ex. (Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1998).

Celkově se zdá být druh v posledních letech stále častějším, i když mezi jednotlivými roky panují někdy i poměrně velké rozdíly v početnosti.

Kopřivka obecná (*Anas strepera*)

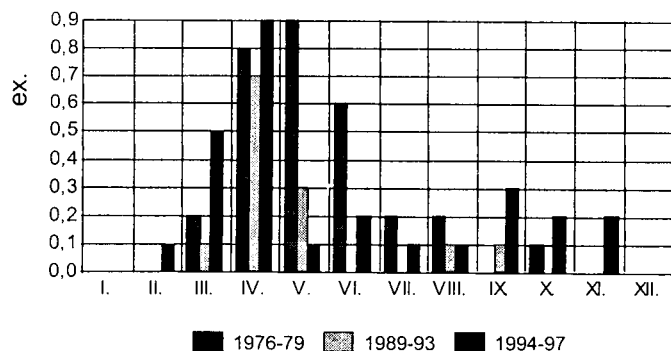
Pravidelně nehojně protahuje, občas hnízdí.

Na jaře se vyskytuje od poloviny března, nejčasněji zjištěna již 16. 2. 1997 - 1 ex. (Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1998), vrchol nepřilíš výrazného tahu spadá na přelom března a dubna, později se počty sniží již na případně hnízdící jedince. Na podzim se začíná objevovat od předělu srpna a září, nejpočetnější bývá v říjnu, kdy však táhnoucí ptáci rychle mizí, ale poslední exemplář byl zastížen ještě 1. 12. 1996.

MUSÍLEK (1946) ji zná pouze jako vzácně protahující druh. Pravděpodobně hnízdění 1 - 2 párů bylo zjištěno v letech 1979 (STRÁNÍK 1980), 1980 (Urbánek in litt.), 1983-86 (Urbánek in litt.), 1989 (ROLEČEK 1994) a 1995. Nálezem hnízda či rodinky se hnízdění dosud prokázat nepodařilo. Druh se vyskytuje často jednotlivě, i několik kusů pohromadě je již spíše výjimkou, maximum zjistil Urbánek (in litt.) 7. 5. 1983 - 12 ex. Během mého pozorování jsem nejvíce jedinců zaznamenal 12. 10. 1995 - 5 ex.

Obr. 7: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u kopřivky obecné (*Anas strepera*).

Fig. 7: Mean number of Gadwall (*Anas strepera*) observed per one control.

Čírka obecná (*Anas crecca*)

Pravidelně protahuje, často zimuje.

Jarní tah probíhá ponejvíce v březnu a začátkem dubna, přilet nelze přesně určit díky přítomnosti zimujících exemplářů, doznívá v dubnu a jednotlivé záznamy jsou i z května. Potom však na dva měsíce zcela vymizí. Podzimní tah začíná až koncem července, nejvýrazněji probíhá v září a v listopadu. Několik jedinců se zdržuje i přes zimu.

Pravděpodobně hnízdění bylo zjištěno jednou, v roce 1997. Tehdy se zde zdržovalo do začátku května kolem pěti párů čírek obecných, potom býval zjišťován jediný samec, a to ještě do poloviny června. Nálezem hnízda či rodinky se bohužel hnízdění prokázat nepodařilo.

Na jarním tahu a v zimě se vyskytuje v menších počtech či jednotlivě, pouze při snížené hladině bývají hejna větší (kolem 15 ex.). Na podzim lze

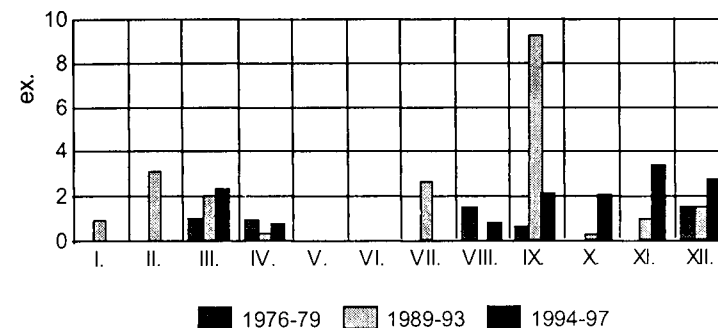
zaznamenat počty i přes 20 kusů, takže maximum jsem během mého pozorování zjistil 9. 11. 1995 - 26 ex.

Celkově však byl největší počet zjištěn 27. 12. 1980 - 154 ex. (Urbánek in litt.).

Pozoruhodný vývoj počtů protahujících a zimujících ptáků: MUSÍLEK (1946) ji uvádí jako řídkší než čírku modrou, od té doby zřejmě přibývala až do kulminace početnosti na začátku let 80., potom následoval překotný úbytek pokračující až do současnosti. Ještě v nedávné minulosti se vyskytovala značně hojněji než nyní: např. ROLEČEK (1994) zjistil maximum 35 ex. 30. 9. 1991.

Obr. 8: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u čírky obecné (*Anas crecca*).

Fig. 8: Mean number of Teal (*Anas crecca*) observed per one control.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*)

Velice hojně protahuje a zimuje, pravidelně hnízdí, v některých letech vůbec nejpočetnější vodní pták.

Během března se velké počty zimujících kachen sniží až na hnízdící populace, takže v květnu lze spatřit pouze jednotlivé exempláře. V červnu se díky přítomnosti pelichajících ptáků počty zvýší. Dále se stavy rychle zvednou asi v polovině září a pozvolna rostou až do zimy. V této době se na volné hladině zdržuje až několik stovek kusů, při úplném zámrazu naopak chybí.

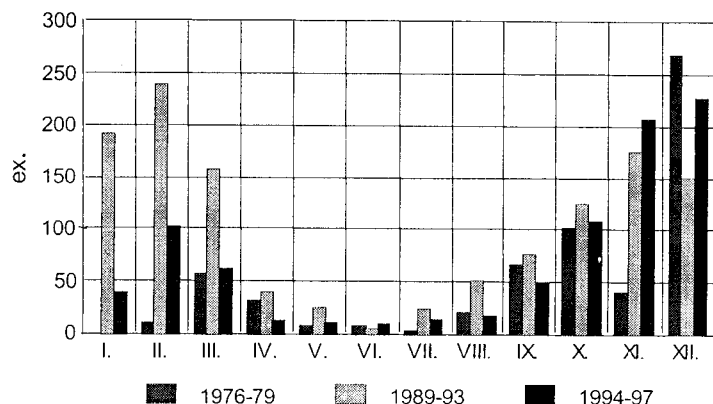
Hnízdění je pravidelné od nejstarších dob - již MUSÍLEK (l.c.) ji považuje za nejhojnější kachnu. V současné době hnízdí 1-5 párů, největší počet z posledních let zjistil ROLEČEK (l.c.) v roce 1989 - asi 15 párů, v době mého pozorování pak nejvíce 6 párů v roce 1997.

Na jarním tahu, v případě zamrzlé hladiny rybníka v zimě, zřídka kdy překročí počty hranici jednoho sta jedinců. Na podzim se zde vyskytuje okolo 200 - 300 exemplářů. Za mírných zim bývají zjišťována maxima: 8. 1. 1983 - 866 ex. (LNĚNÍČKA 1985), během mého pozorování potom 13. 2. 1995 - 356 ex.

Celkově početnost pozvolna klesá od počátku 80. let.

Obr. 9: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u kachny divoké (*Anas platyrhynchos*).

Fig. 9: Mean number of Mallard (*Anas platyrhynchos*) observed per one control.

Ostralka štíhlá (*Anas acuta*)

Pravidelně, avšak ve velmi nízkém počtu protahuje, vyskytla se i v zimě.

Na jaře pochází nejvíce záznamů z druhé dekády března, nejraněji ji pozoroval Urbánek (ex ROLEČEK 1994) 4. 3. 1978. Na podzimním tahu se objevuje od konce září do listopadu, poslední pozorování zaznamenal rovněž Urbánek (ex ROLEČEK l. c.), a to 20. 11. 1988. Zimování bylo zjištěno jednou: 20. - 23. 12. 1997 se zde zdržoval 1 ex.

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zastížení	-	-	23	8	-	1	-	-	2	5	3	1

O hnízdění tohoto druhu neexistuje dosud ani zmínka. Jediné datum z hnízdní doby je 16. 6. 1995 - 1 ex. (Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1996).

Nejvíce jedinců bylo zjištěno 14. 3. 1991 - 11 ex. (ROLEČEK l. c.), během mého pozorování jsem však zaznamenal maximum pouze 4 ex. 5. 4. 1996.

MUSÍLEK (1946) zná ostralku jako nehojnou v době tahu, což platí i dnes; pouze v letech 1990-91 byla podle ROLEČKA (l. c.) početnější.

Čírka modrá (*Anas querquedula*)

Pravidelně v menších počtech protahuje, vzácně hnízdí.

Jarní tah se odbývá v březnu až dubnu, občas se zdrží i do května či června, první záznam je z 27. 2. 1994 - 2 ex. (Urbánek in verb.). Podzimní tah začíná zpravidla velice náhle v poslední dekádě července, kdy rychle protáhne v poměrně početných hejnech. Poté se již pouze řídké vyskytuje do konce září. Poslední záznam je z 2. 11. 1996 - 2 ex.

Hnízdění bylo vždy zjištěno pouze pravděpodobně: MUSÍLEK (l. c.) ji považuje za hojnější než čírku obecnou a dá se předpokládat, že v jeho době druh na lokalitě hnízdil; později bylo ojedinělé zahníždění zaznamenáno v letech

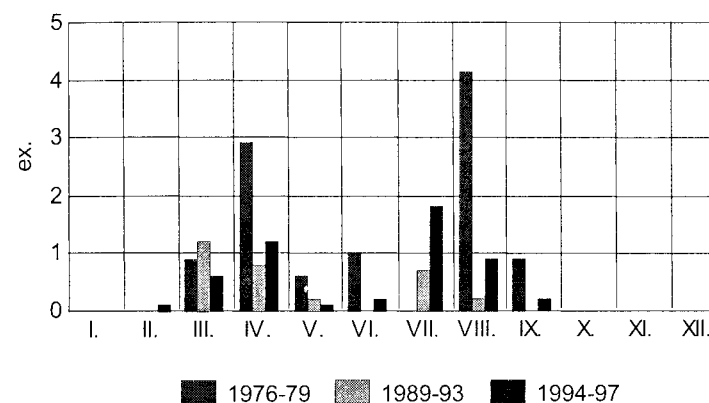
1979 - 2-3 páry (STRÁNÍK 1980), 1981 (Urbánek in litt.), 1988 (Urbánek in litt.), 1994 a 1997 (vždy 1 pár).

Na jaře se vyskytuje buď jednotlivě, nebo v počtech do 10 kusů, a to i při snížené hladině, pouze ROLEČEK (1994) zjistil výjimečně větší hejna - např. 24. 3. 1991 - 24 ex. V červenci a srpnu dosahuje počtů kolem 15 jedinců, maximum jsem zaznamenal 29. 7. 1995 - 24 ex.

Celkové počty dlouhodobě klesají. Ještě v letech 1976-79 se její dominance v době tahu často pohybovala okolo 5 - 10 % (STRÁNÍK l. c.) a dokonce ještě na počátku 90. let (ROLEČEK l. c.) byla hojnější než nyní.

Obr. 10: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u čírky modré (*Anas querquedula*).

Fig. 10: Mean number of Garganey (*Anas querquedula*) observed per one control.

Lžičák pestrý (*Anas clypeata*)

Protahuje pravidelně, avšak nepočetně.

Na lokalitu přilétá koncem března, nejraněji zjištěn 11. 3. 1990 (ROLEČEK l. c.) ale vrchol jarního tahu spadá spíše do první půle dubna, později se vyskytuje jen vzácně. Na podzim se objevuje od konce srpna, hlavně však na přelomu září a října. Nejpozději pozorován 30. 11. 1996 - 1 ex.

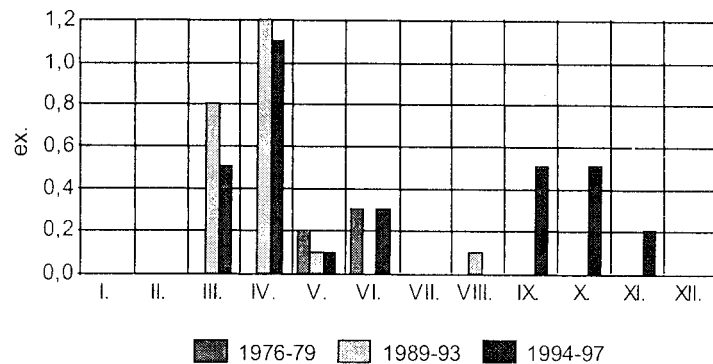
O hnízdění se nezmiňuje ani MUSÍLEK (1946), který ho jinak označuje jako nehojného v době tahu. Z pozdější doby by mohlo hnízdění nasvědčovat zdržování několika jedinců v květnu a červnu roku 1994, prokázat se však nepodařilo.

Vyskytuje se ponejvíce v menších hejnkách, na jarním tahu kolem pěti kusů, při snížené hladině pak i přes 10 exemplářů, na podzim rovněž většinou ne více než 5-10 jedinců pohromadě. Maximum bylo zaznamenáno 9. 4. 1996 - 15 ex.

Zajímavé jsou meziročními výkyvy celkových počtů: např. v roce 1996 byl lžičák na obou tazích jednou z nejhojnějších kachen, v následujícím roce se vyskytl pouze 5. 4. 1997 - 1 ex.

Obr. 11: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u lžičáka pestrého (*Anas clypeata*).

Fig. 11: Mean number of Shoveler (*Anas clypeata*) observed per one control.

Zrohhlávka rudozobá (*Netta rufina*)

Velmi vzácně na tahu.

Doposud pozorována pouze třikrát, pokaždé na jaře: Urbánek (in litt.) ji zjistil 14. 3. 1979 - 5 ex. a 18. 3. 1979 - 6 ex. Během mého pozorování se 1 ex. zdržoval od 8. do 11. 5. 1996 (J. Reif, J. Roleček).

Polák velký (*Aythya ferina*)

Velmi hojně protahuje, pravidelně hnízdí, v poslední době zimuje.

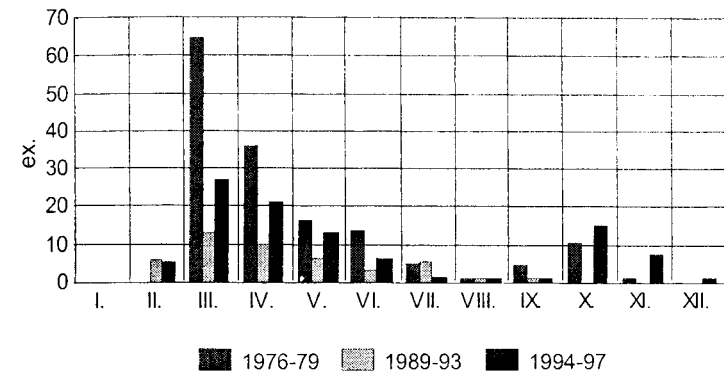
Za mírných zim přilétá v únoru, nebo přímo přezimuje (např. roky 1994 či 1995). Pokud mrazy trvají delší dobu (rok 1996), vyskytne se poprvé až na konci března. Poté se počty kusů mění i ze dne na den, takže je těžké určit, kdy průtah dosahuje svého vrcholu (asi někdy na začátku dubna). Pak stavy poklesnou až na hnízdící ptáky. Poté v některých letech, 1989-93 (ROLEČEK 1994) a 1995, polák rychle zmizí již během léta a v podzimních měsících se objevuje pouze sporadicky v malých počtech. V letech 1994 a 1996 se však vyskytovala od začátku října velká hejna. Pokud tomu dovolí povětrnostní podmínky, zdržuje se téměř každoročně až do zámru a i v zimě.

Hnízdění je pravidelné, zejména v posledních letech. Poprvé bylo prokázáno v roce 1938 (Šplíchal ex MUSÍLEK 1946). Nejvíce bylo zjištěno 5 hnízdících párů (3 prokázané, 2 pravděpodobné) v roce 1997.

V době tahu se vyskytuje povětšinou v řádově desítkách exemplářů, nejvíce jedinců bylo zaznamenáno 25. 3. 1978 - 373 ex. (Vyskočil ex STRÁNÍK 1980), během mého pozorování pak 9. 10. 1996 - 103 ex.

Obr. 12: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u poláka velkého (*Aythya ferina*).

Fig. 12: Mean number of Pochard (*Aythya ferina*) observed per one control.

Polák chocholačka (*Aythya fuligula*)

Dostí hojně protahuje, nepravidelně hnízdí, vzácně zimuje.

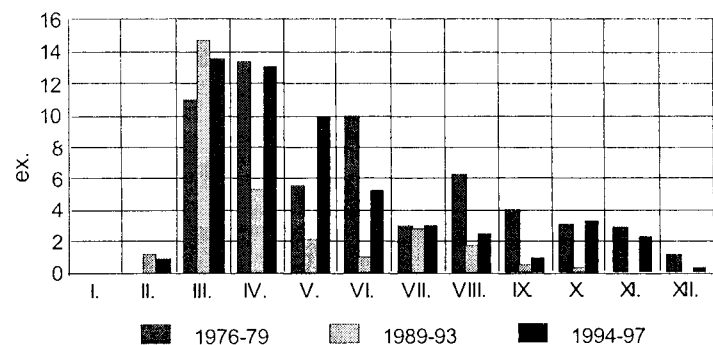
Na lokalitě se zjevuje o málo později než předcházející druh, většinou koncem února, první pozorování pochází z 4. 2. 1990 (ROLEČEK 1994). Postupně se počty zvyšují asi do třetí dekády března, od začátku května je znatelný postupný pokles až na několik jedinců, z nichž někteří hnízdí. Podzimní tah neprobíhá příliš výrazně a mezi jednotlivými roky opět najdeme značné rozdíly, i když ne tak markantní jako u poláka velkého. Do konce listopadu podzimní pohyby skončí. Zimování je záležitostí posledních několika let: 3. 12. 1994 - 1 ex. a 10.-12. 12. 1995 - 3 ex.

Hnízdění MUSÍLEK (1946) zcela vylučuje a druh označuje pouze jako protahující. I v dalších letech hnízdí jen zřídka - např. STRÁNÍK (1980) našel jediné hnízdo v roce 1978, také ROLEČEK (l. c.) má pouze jediný záznam samice s 5 pull. (10. 7. 1990). V posledních letech jsou hnízdní zástihy častější: v roce 1994 - 3 páry pravděpodobně, v roce 1995 - 1 pár prokázán (samice s 10 pull.), v roce 1996 - rovněž 1 pár prokázán (samice s 1 pull.) a další dva páry zahrnily pravděpodobně, v roce 1997 zjištěny 3 pravděpodobně hnízdící páry.

Druh se vyskytuje nejvíce v hejnech nepřesahujících většinou počet 50 exemplářů; maximum zjistil LNĚNIČKA (1985) 30. 9. 1984 - 75 ex., během mého pozorování pak nejvíce 63 ex. 19. 4. 1997.

Obr. 13: Průměrný počet exemplářů v I snímku u poláka chocholačky (*Aythya fuligula*).

Fig. 13: Mean number of Tufted Duck (*Aythya fuligula*) observed per one control.

Polák kaholka (*Aythya marila*)

Objevuje se vzácně na tahu a v zimě.

Doposud byla zjištěna celkem šestkrát: Podhajský (ex MUSÍLEK 1946) uvádí jediný zástřel z 22. 10. 1904, další záznamy pocházejí od Urbánka (in litt.) - 1 ex. 27. 12. 1980 - a od ROLEČKA (1994) - 23. 12. 1990 - 2 ex. a 19. - 21. 3. 1991 - 1-3 ex. V době mého pozorování byla spatřena dvakrát: 5. 4. 1995 - 1 ex. a 1. 5. 1995 pozorovali Urbánek, Roleček a Vyskočil (in verb.) 3 ex.

Hohol severní (*Bucephala clangula*)

Nepoččetně, avšak pravidelně na obou tazích a v zimě.

Na lokalitu přilétá nejčastěji koncem listopadu, první záznam je z 16. 11. 1995 - 2 ex. Zde se zdržuje při příznivých podmínkách (nezamrzlá hladina) až do jara, kdy se počty jedinců přítomnosti protahujících kusů zvyšují, většinou pak začátkem dubna zmizí, nejdéle zjištěn 10. 4. 1928 (MUSÍLEK l. c.).

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zastížení	1	3	17	6	-	-	-	-	-	-	7	4

Vyskytuje se hlavně jednotlivě či v hejnkách do pěti kusů, nejvíce pozoroval ROLEČEK (l. c.) 24. 11. 1991 - 9 ex., během mého pozorování potom maximum 3. 12. 1995 - 4 ex.

Morčák malý (*Mergus albellus*)

Vzácný host.

Do dnešní doby byl zjištěn pouze třikrát a vždy jen jeden exemplář: 3. a 4. 11. 1926 (Podhajský ex MUSÍLEK l. c.), 12. 3. 1989 (ROLEČEK l. c.) a konečně 8. - 12. 12. 1995 (ze tří pozorovatelů v ŠIMEK et BRANDL l. c. jej nespatrił ani jeden).

Morčák prostřední (*Mergus serrator*)

Velice vzácně a nepravidelně na obou tazích.

Do dnešní doby bylo nashromážděno 7 záznamů: 3., 4. a 6. 4. 1926 se na lokalitě zdržovali 3 ex. (Ptáček ex MUSÍLEK 1946); 11. 4. 1934 pozoroval 1 ex. Šplíchal (ex MUSÍLEK l. c.) a 25. 4. 1980 zjistil 5 ex. Jindra (in litt.). Z podzimu pochází pouze jediný zástřel 1 ex. z 17. 11. 1957 (Ptáček ex Urbánek in litt.).

V době mého pozorování byl zjištěn třikrát: 13. 4. 1995 - 2 ex., 16. 4. 1995 - 12 ex. (obě Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1996) a 19. 4. 1997 - 26 ex. (Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1998)

Morčák velký (*Mergus merganser*)

Vzácný host.

Dosud zjištěn pouze čtyřikrát: RYBÁŘ (1989) uvádí výskyt z roku 1965, 7. 11. 1982 - 1 ex. a 15. 12. 1988 - 3 ex. zaznamenal Urbánek (in litt.). Naposledy zjištěn 13. 1. 1997 - 1 ex.

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

Vzácný host.

Na lokalitě zaznamenan celkem sedmkrát: MUSÍLEK (l. c.) ho spatřil na jaře 1910, dále Urbánek (ex ROLEČEK 1994) pozoroval 1 ex. 20. a 21. 3. 1984 a Rejman 6. a 10. 11. 1991 rovněž zaznamenal 1 ex. (ex ROLEČEK l. c.). V době mého pozorování byl zjištěn 12. 10. 1995 - 1 ex. a 15. 10. 1995 - 1 ex. (L. Urbánek, J. Reif, J. Roleček).

Moták pochop (*Circus aeruginosus*)

Pravidelně protahuje a hnízdí.

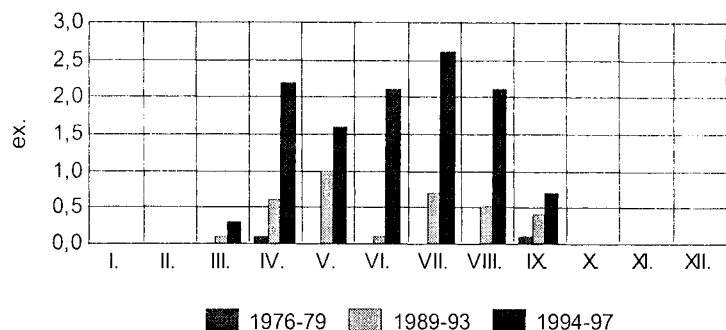
Na jaře se první ptáci objevují na přelomu března a dubna, nejraněji pozorován 21. 3. 1997 - 1 ex., poté tah nebývá příliš výrazný, na lokalitě se zdržuje několik párů, z nichž 1-2 zahnízdí, ostatní ptáci v průběhu května odtáhnou. V létě a na podzim tu zůstane pouze hnízdící rodinka, popřípadě se sem stáhnou jedinci z okolních rybníků. Vytratí se obvykle během září, poslední záznam pochází z 2. 11. 1996 - 1 ex.

Hnízdění je záležitostí posledních deseti let. První pokus o zahnízdění provedl pochop roku 1987: 2. 5. našel Urbánek (ex ROLEČEK 1994) základ hnízda, ale na něm později snůšku 11 vajec poláka velkého. ROLEČEK (l. c.) ho uvádí již jako vcelku pravidelně hnízdícího, i když ani v jeho době nebyly hnízdění pokusy povětšinou korunovány úspěchem: 1990 - 2 vejce, nevyvedeno; 1991 - 4 vejce, zničeno strakami; 1992 - vyvedena 2 mláďata a 1993 - hnízdo nenalezeno, později pozorována 2 vzletná mláďata. V době mého pozorování bylo roku 1994 vyvedeno 6 mladých, v roce 1995 vzešlo z 6 vajec 5 mladých a při jejich kroužkování na hnízdě nad námi poletovala další 3 mláďata, v roce 1996 byli pozorováni staří ptáci nosící hnízdí materiál na různá místa, ale hnízdo se nalezlo nepodařilo (jeho úspěšnost by však mohly potvrdit časté záznamy dvou vzletných mláďat v letních měsících), v roce 1997 se podařilo najít hnízdo jednoho páru (3 mláďata ze 6 vajec) a druhý pár pravděpodobně hnízdil nedaleko.

MUSÍLEK (1946) uvádí pouze jediný konkrétní záznam: 30. 9. 1940 byl chycen jeden postřelený exemplář. Nárůst počtů trvá po celou druhou polovinu tohoto století a zastaven není ani v současnosti.

Obr. 14: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u motáka pochopa (*Circus aeruginosus*).

Fig. 14: Mean number of Marsh Harrier (*Circus aeruginosus*) observed per one control.

Moták pilich (*Circus cyaneus*)

Vzácný druh ve všech částech roku.

Veškerá pozorování jsou záležitostí posledních dvaceti let. V době jarního tahu se vyskytl pouze 31. 3. 1996, doba pohnízdní a podzim jsou zřejmě pro návštěvy pilichů na lokalitě příznivější: STRÁNÍK (1980) uvádí dva záznamy - 22. 8. 1978 a 15. 10. 1977, ROLEČEK (1994) zná rovněž dvě zjištění - 13. 8. 1990 a 25. 11. 1984. V posledních letech byl na lokalitě zastížen jednou v době pohnízdní potulky - 24. 7. 1995 - a jednou také v zimě: 23. 12. 1996. Pokaždé v počtu 1 jedince.

Moták lužní (*Circus pygargus*)

Velmi vzácný host.

Pozorování dvou tokajících párů 28. 4. 1996 (L. Urbánek, J. Reif) je vůbec prvním zjištěním druhu na lokalitě.

Orlovec říční (*Pandion haliaetus*)

Vzácně protahuje.

Počty zastížení na obou tazích jsou pozoruhodně vyrovnané: 8x na jaře a 8x na podzim. Jarní tah se odbývá v dubnu, nejraněji se vyskytl 6. 4. 1987 (Rejman in litt.), jediný květnový záznam je z 1. 5. 1996 - 1 ex. Na podzim je již tah rozprostřen do srpna a září, nejdéle se zdržel do 2. 10. 1913 - postřelen 1 ex. (MUSÍLEK 1946)

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	-	7	1	-	-	3	4	1	-	-

V minulosti se vyskytoval zřejmě daleko častěji: MUSÍLEK (1946) nashromáždil celkem 6 údajů o jeho výskytu a podle Podhajského (ex MUSÍLEK l. c.) zde v tuto dobu dokonce hnízdil. Další zjištění pocházejí od ŠPLÍCHALA (1942) - 1x, Urbánka (in litt.) - 2x, Rejmana (in litt.) - 1x a ROLEČKA (1994) - 3x, v době mého pozorování rovněž 3x.

Vyskytuje se téměř výlučně jednotlivě, jedině MUSÍLEK (l. c.) pozoroval 14. 4. 1929 - 3 ex.

Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*)

Pravidelně hnízdí, častěji protahuje, výjimečně zimuje.

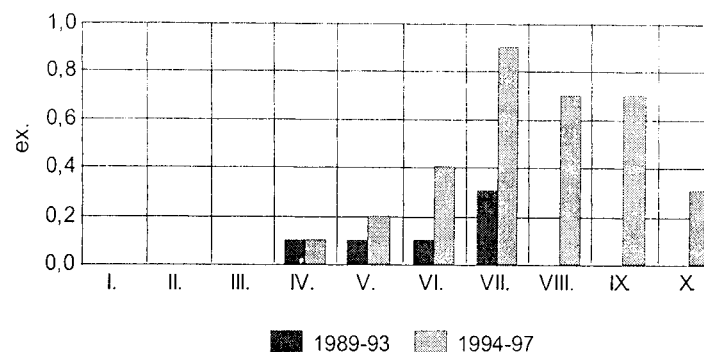
První jedinci přilétají většinou v dubnu, nejraněji zjištěn 25. 3. 1997 - 1 ex., poté tah pozvolna přejde do doby hnízdění. Táhnoucí kusy se začínají objevovat až na podzim. Nejdéle se zdržel do 2. 11. 1996. V zimním období jej zaznamenal dvakrát STRÁNÍK (1980): 9. a 30. 12. 1979 - 1 ex., já jsem zjistil 8. 12. 1996 - 1 ex.

Dříve (MUSÍLEK l. c.) šlo o velkou vzácnost - jedině Podhajský (ex MUSÍLEK l. c.) 23. 3. 1928 chytil a okroužkoval 1 ex. Později rovněž nebyl na lokalitě příliš častým zjevem, jediný zástřel pochází od Ptáčka (ex Urbánek in litt.) ze 7. 10. 1950. V roce 1988 však došlo k jistému zlomu a druh počal pravděpodobně hnízdit (Urbánek in litt.). Tak tomu bylo i v letech 1989 a 1993 (ROLEČEK 1994). I v době mého pozorování se hnízdění nálezem hnízda či rodinky přímo prokázat nepodařilo, ovšem pravděpodobně hnízdících párů bylo zjištěno dostatek: v roce 1994 - 1 pár, v roce 1995 - 3 páry, v roce 1996 - 1 páry, v roce 1997 - 2 páry.

Většinou se druh podaří zaznamenat pouze jednotlivě, ovšem 9. 9. a 29. 9. 1995 bylo zjištěno 5 ex.

Obr. 15: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u chřástala vodního (*Rallus aquaticus*).

Fig. 15: Mean number of Water Rail (*Rallus aquaticus*) observed per one control.

Chřástal kropenatý (*Porzana porzana*)

Výjimečně se vyskytující druh.

V minulosti bylo jeho hnízdění v rámci Litomyšlska pravidelné (MUSÍLEK 1947, Rejman et Obhlídal ex HUDEC et ČERNÝ 1977). Další autoři (STRÁNÍK 1980, ROLEČEK 1994 aj.), však tento druh na lokalitě neuvádějí. Až zjištěním 1 ex. 2. 4. 1995 byl znovu objeven. Velice pravděpodobně je v roce 1995 i hnízdění, protože 29. 7. 1995 byl opět pozorován 1 ad. ex. a 31. 7. 1995 dokonce 2 vzletná mláďata (L. Urbánek, J. Reif). V dalších letech se již nevyskytl.

Chřástal polní (*Crex crex*)

Velmi vzácný host.

Pro tento druh v dosti netypickém prostředí - v loučce o zcela nepatrné rozloze na břehu rybníka - ho zjistil Urbánek (in verb.) 4. 9. 1996 - 1 ex.

Slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*)

Pravidelně protahuje i hnízdí.

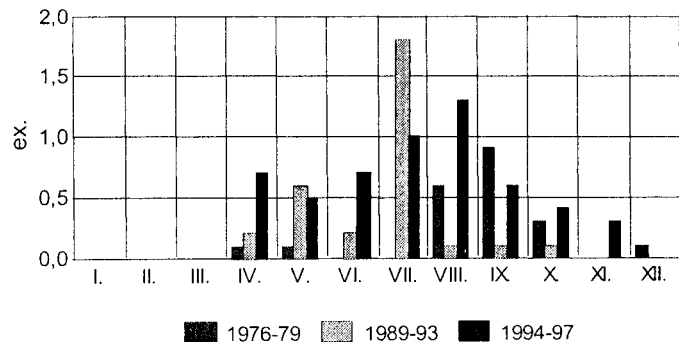
Zjara se objevuje většinou až po začátku dubna, ovšem první pozorování je již 5. 3. 1995 - 1 ex. Protahující jedinci se od hnízdících nedají odlišit, takže jarní tah pozvolna přejde do hnízdění, po kterém se vyhnízdívší ptáci zdržují až do podzimu, kdy pak během září a října zmizí. Poslední zjištění pochází z 24. 11. 1995 - 1 ex.

Hnízdění je v posledních asi deseti letech pravidelné, prokázat se jej však podaří jen málokdy: v letech 1979 a 1993 Urbánek pozoroval rodinky s mláďaty (ex ROLEČEK l. c.) a roku 1996 bylo dokonce nalezeno hnízdo se snůškou a líhnoucími se pull. (Urbánek et Roleček in verb.)

Vrcholu početnosti tento druh dosahuje nejspíše po vyvedení mláďat v době pohnizdní nebo na podzimním průtahu, avšak zjišťování přesných počtů na lokalitě se zdržujících exemplářů je díky skrytému způsobu života druhu téměř nemožné. Maximum pozoroval 7. 9. 1979 Urbánek (ex ROLEČEK l. c.) a 11. 7. 1993 ROLEČEK (l. c.) - v obou případech 7 ex., během svého pozorování byli maximem 4 ex. 21. 7. 1996.

Obr. 16: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u slípky zelenonohé (*Gallinula chloropus*).

Fig. 16: Mean number of Moorhen (*Gallinula chloropus*) observed per one control.

Ze srovnání materiálů z let minulých (STRÁNÍK l. c., LNĚNIČKA 1985) vyplývá, že od počátku let 70. zde nastal drastický úbytek a z poměrně hojného druhu se stal téměř vzácný pták. Od počátku 90. let začal již avizovaný vzestup trvající do současnosti.

Lyska černá (*Fulica atra*)

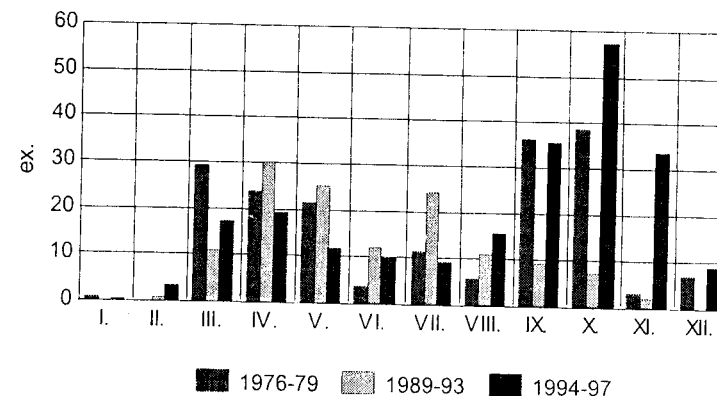
Velice hojně protahuje, pravidelně hnízdí a zimuje.

Zjara přitáhne již začátkem března, ovšem v poslední době se datum přiletu díky zimujícím kusům těžko stanovuje. První zjištění pochází z 12. 2. 1989 (ROLEČEK 1994). Poté křivka početnosti strmě stoupá, vrchol jarního tahu spadá do první dekády dubna. Pak se stavy snižují na hnízdící populaci. Po vyhnízdění se přirozeně počty díky přítomnosti tohoročních mláďat opět pozvednou, výraznější vzestup se však datuje ke konci srpna, který trvá až do vrcholu na přelomu října a listopadu. Později se zdrží již jen zimující exempláře.

Hnízdění je pravidelné, avšak ne příliš početné, i když odhady počtů párů, jak co do prokázání tak pravděpodobných hnízdění, jsou zřejmě podhodnocené. Nejvíce lysek zahnízdilo v poslední době roku 1989 - 20 párů (ROLEČEK l. c.), během svého pozorování maximálně 10 párů v roce 1997.

Počty zjišťovaných lysek jsou na obou tazích různé: na jaře čítají hejna maximálně několika desítek, na podzim však nezřídka přesáhnou hranici 100 ex.: nejvíce zjistil Urbánek (in verb.) 13. 11. 1994 - 163 ex. Takovýto výrazný podzimní tah je ovšem záležitostí posledních několika let, neboť ještě ROLEČEK (l. c.) zasazuje vrchol tohoto tahu do přelomu srpna a září, v říjnu sleduje výrazné snížení a poslední zjištění udává z 1. 11. 1992. Také zimování nezná tento autor ještě jako pravidelný jev, ovšem v dnešní době se na lokalitě v zimním období zdržují i desítky jedinců.

Obr. 17: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u lysky černé (*Fulica atra*).
Fig. 17: Mean number of Coot (*Fulica atra*) observed per one control.

Ústříčnick velký (*Haematopus ostralegus*)

Velmi vzácný host.

Poprvé, a zatím i naposled, byl na lokalitě zaznamenán 8. 9. 1996 - 1 ex. (Urbánek, jak je uveden v BRANDL et ŠIMEK 1997, jej ke své škodě neviděl).

Kulík říční (*Charadrius dubius*)

Za příznivého stavu hladiny v menších počtech protahuje, za vyhovujících podmínek i hnízdí.

Jarní tah začíná koncem března, nejraněji jej zjistil ROLEČEK (1994) 9. 3. 1991, s vrcholem v dubnu a dozníváním během května, pozdější výskyty většinou již souvisejí s hnízděním. Na podzim protahuje od konce července do poslední dekády září, nejpozději pozorován 6. 10. 1961 (JINDRA 1978).

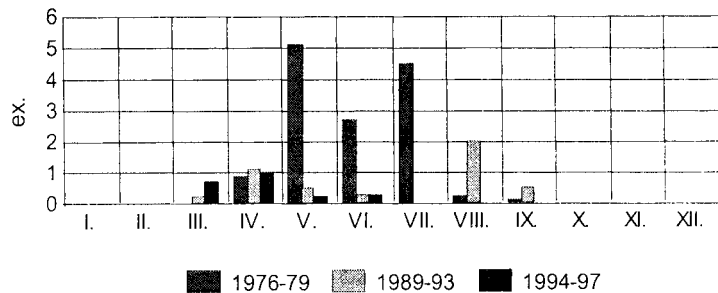
Hnízdění bylo zjištěno pouze třikrát: v letech 1964 a 1965 se o prokázání po jednom páru postaral Rejman (ex JINDRA l. c.) a roku 1977 JINDRA (l. c.) zjistil dokonce 10 hnízdicích párů. Během roku 1996 zahnízďily 1-2 páry na poli v bezprostředním sousedství lokality. V roce 1997 zůstaly po napuštění rybníka v červnu rozsáhlé plochy plovoucích bahen u rákosových porostů. Na nich se také zdržoval jeden pár kulíků, později býval pozorován již jen jeden exemplář. Hnízdění se však prokázat nepodařilo.

Druh na lokalitu zalétá většinou v hejnkách okolo deseti exemplářů, nejvíce zjistil JINDRA (l. c.) 13. 7. 1976 - 17 ex., během svého pozorování bylo maxima dosaženo 30. 3. a 8. 4. 1996 - 12 ex.

Je zajímavé, že MUSÍLEK (1927/28) zná tohoto kulíka na Litomyšlsku jen jako výjimečného zatoulance, především v době podzimního tahu. Pak pravděpodobně přibýval, protože JINDRA (l. c.) již hodnotí (rovněž však pouze v rámci Litomyšlska) tento druh jako nepříliš hojně protahující na obou tazích. V dnešní době je situace podobná.

Obr. 18: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u kulíka říčního (*Charadrius dubius*).

Fig. 18: Mean number of Little Ringed Plover (*Charadrius dubius*) observed per one control.

Kulík písečný (*Charadrius hiaticula*)

Vzácně na obou tazích, častěji na podzim.

Na jaře se většinou zjevuje brzy - většina zpráv pochází z přelomu března a dubna, nejraněji potom 12. 3. 1991 - 3 ex. (ROLEČEK 1994). Na podzim je

již tah rozložen do delšího údobí (od srpna do října), když nejpozdější datum zaznamenal MUSÍLEK (1947): 8. 10. 1933.

Podle MUSÍLKA (l. c.) je velmi vzácný v době podzimního tahu. Také z jeho doby pocházejí pouze 2 data: 25. 9. 1934 a 8. 10. 1933. V 50. a 60. letech byl pozorován celkem šestkrát, z toho jednou na jaře: 27. 3. 1964 - střežen 1 ex. (Ptáček ex Urbánek in litt). Od té doby byl do roku 1996 zastižen již osmkrát, povětšinou na jaře.

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	7	2	-	-	-	1	3	3	-	-

Spatřován bývá většinou jednotlivě nebo v hejnkách do 5 kusů, nejvíce jedinců bylo zastiženo 27. 3. 1996 - 5 ex. (J. Reif, J. Roleček).

Čejka chocholátá (*Vanellus vanellus*)

Pravidelně ve značných počtech protahuje, ojedinele hnízdí, celkově nejhojnější bahňák.

Jarní tah začíná už v únoru - první jedinci zjištěni 17. 2. 1893 (MUSÍLEK l. c.), kulminace nastává však až ve třetí dekádě března a doznívá i do května. Na podzim se objevuje od srpna do konce října s maximem v polovině tohoto měsíce. Posledního ptáka pozoroval Urbánek (in litt.) 12. 11. 1977 - 1 ex.

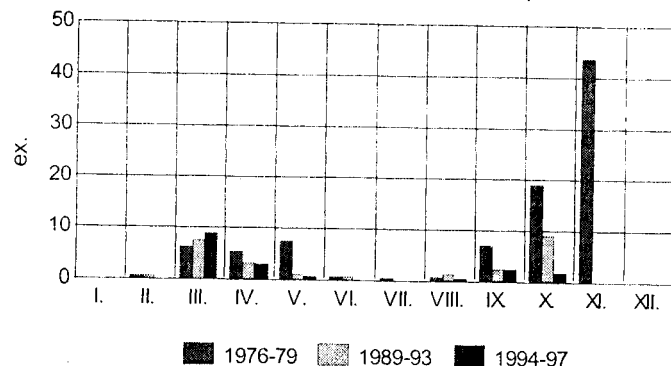
Prokázat hnízdění se podařilo pouze v roce 1977 (JINDRA 1978), ale množství údajů o výskytu v hnízdní době tohoto druhu existuje díky hnízdění čejek na okolních polích, kdy ptáci rybník využívají především ke sběru potravy.

Na jarním tahu bývá spatřována v řádově desítkách kusů, výjimku tvoří 147 ex. 26. 3. 1996, což je zároveň největší počet zjištěný během svého pozorování. Na podzim lze zastihnout několik desítek kusů i při plném stavu hladiny. Při snížené hladině rybníka se čejky často počítají i na stovky. Takto mohl Urbánek (in litt.) pozorovat 2. 11. 1977 - 450 ex.

Počty dosažené v letech 70. (STRÁNÍK 1980) výrazně převyšují nynější hojnost výskytu čejek na lokalitě, což by mohlo mít souvislost se současným poklesem hnízdních stavů v celé republice (viz ŠÁLEK 1995).

Obr. 19: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u čejky chocholáté (*Vanellus vanellus*).

Fig. 19: Mean number of Lapwing (*Vanellus vanellus*) observed per one control.

Jespák malý (*Calidris minuta*)

Vzácný host.

Na lokalitě byl zaznamenán pouze třikrát: 18. 9. 1969 - 2 ex. (Rejman ex JINDRA 1978), 4. - 19. 9. 1990 - 2-13 ex. (ROLEČEK 1994) a během mého pozorování jej zjistil Roleček (in verb.) 22. 9. 1996 - 4 ex., a to dokonce při plném stavu vodní hladiny.

Jespák obecný (*Calidris alpina*)

Vzácný na tahu.

Na jaře protahuje v dubnu, nejranější zjištěné datum pochází z 12. 4. 1991 (ROLEČEK l. c.). Podzimní tah se odvíjí v průběhu září a října, nejpozdější záznamy jsou: 23. 10. 1991 (ROLEČEK l. c.) a 23. 10. 1997 - 1 ex.

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíce	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	1	4	-	-	-	1	11	5	-	-

Do roku 1989 se vyskytl jedině 18. 4. 1964 (Rejman ex JINDRA l. c.) a 28. 4. 1978 (Urbánek in litt.), potom se počet záznamů rychle zvýšil během první poloviny let 90. (ROLEČEK l. c.). Během mého pozorování se však díky nepříznivým podmínkám co do stavu vodní hladiny vyskytl opět pouze dvakrát: 4. 10. 1995 a 23. 10. 1997 - po 1 ex.

Spatřován bývá povětšinou jednotlivě, nejvíce bylo pozorováno 23. 10. 1991 - 4 ex. (ROLEČEK l. c.).

Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*)

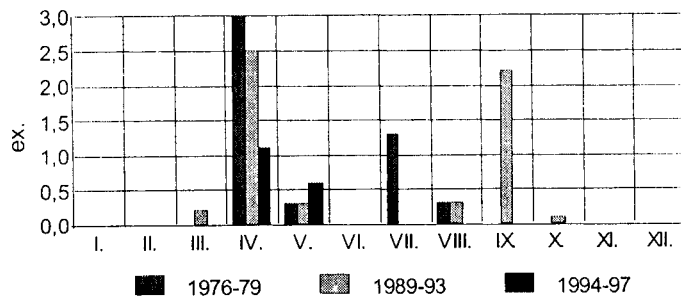
Vcelku početný na obou tazích, pouze za snížené hladiny.

Jarní tah začíná obvykle v dubnu, ale první zjištění je známo již z 13. 3. 1990 (ROLEČEK l. c.), a končí v druhé půli května. Podzimní tah má již delšího trvání: od konce července do začátku října, nejpozději zaznamenan 3. 10. 1990 (ROLEČEK l. c.).

Hejna nebývají příliš početná - kolem deseti jedinců. Na jarním tahu, který probíhá mnohem výrazněji než podzimní, se však mohou vyskytnout skupiny čítající až desítky exemplářů: 40 ex. 9.-12. 4. 1990 (ROLEČEK l. c.) a vůbec největší zjištěný počet 57 ex. 21. 4. 1996 (J. Reif a J. Roleček).

Obr. 20: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u jespáka bojovného (*Philomachus pugnax*).

Fig. 20: Mean number of Ruff (*Philomachus pugnax*) observed per one control.

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*)

Vzácný host.

Do dnešní doby existují pouze tyto záznamy: na jaře 27. 3. 1996 (Reif ex BRANDL et ŠIMEK 1997), na podzim 1. 11. 1990 (ROLEČEK 1994) a dvakrát v zimě - 18. 12. 1976 (STRÁNÍK 1980) a 30. 1. 1962 (Rejman ex JINDRA 1978). Pokaždé v počtu jednoho exempláře.

Bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)

Vcelku hojně na tahu, zejména na podzim, ojedinele zjištěna i v zimě.

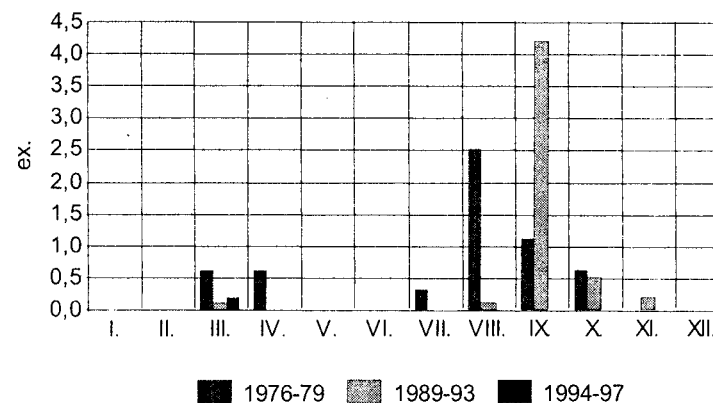
Na jaře se vyskytuje od března až do května, první záznam je 12. 3. 1991 (ROLEČEK l. c.), nejvíce zjištění spadá do první dekadý dubna. Podzimní tah počíná dosti záhy: již v červenci bývají spatřováni první jedinci, hlavní vrchol však nastává v září, od tohoto data se počty snižují až do úplného vymizení počátkem listopadu, poslední zjištění bylo zaznamenan 12. 11. 1992 (ROLEČEK l. c.). V zimě byla pozorována pouze několikrát, např. 16. 12. 1917 (MUSÍLEK 1947) nebo 11. 1. 1975 (JINDRA l. c.).

Velikost hejn je v dnešní době již nevelká, do 10 kusů. Nejvíce jedinců bylo pozorováno 16. 9. 1964 - 50 ex. (Rejman ex JINDRA l. c.), během mého pozorování pak jenom 5 ex. 27. a 30. 3. 1996.

Již z tohoto prostého srovnání nejvyšších dosažených počtů můžeme vyvodit, že se jedná o druh v minulosti (70. léta) velice hojný, který však postihl značný úbytek.

Obr. 21: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u bekasiny otavní (*Gallinago gallinago*).

Fig. 21: Mean number of Snipe (*Gallinago gallinago*) observed per one control.

Vodouš tmavý (*Tringa erythropus*)

Nepočtený na obou tazích.

Na jaře dle na lokalitě většinou v dubnu a květnu, nejraněji byl pozorován 5. 4. 1976 (JINDRA 1978). Podzimní tah začíná v červenci a trvá asi do poloviny

září, nejpozději byl zaznamenán 12. 9. 1968 (Rejman ex JINDRA 1978). Zcela ojedinělý byl i pozdější výskyt 8. 11. 1936 - 1 ex. (MUSÍLEK 1947).

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	-	10	8	-	1	2	3	-	1	-

Hejnka bývají malá - největší zjištěn 9 ex. 1. 5. 1990 (ROLEČEK 1994), během mého působení na lokalitě dokonce pouze jednotlivě.

Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)

Za snížené hladiny v nízkém počtu protahuje.

Na jaře přilétá dosti časně, často již koncem března, první záznam je z 7. 3. 1976 (JINDRA l. c.), na lokalitě zůstává i do května. Podzimní tah probíhá v srpnu, nejpozději zjištěn 24. 9. 1995 (Urbánek in verb.).

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	12	6	3	-	-	5	1	-	-	-

Na obou tazích se vyskytuje v drtivé většině případů jednotlivě nebo ve dvojicích, dosti výjimečně je Rolečkovu (in verb.) zjištěn 5 ex. 25. 3. 1996.

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)

Nehojně protahuje.

Na jaře se objevuje až v průběhu dubna, nejčasněji zjištěn ROLEČEKEM (l. c.) 8. 4. 1990, a zdrží se obvykle do počátku května. Podzimní tah se odehrává během července, hlavně pak v srpnu, a končí začátkem září, nejdéle byl pozorován 17. 9. 1968 (Rejman ex JINDRA l. c.) a 17. 9. 1995 - 1 ex.

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	-	20	6	-	5	16	6	-	-	-

V době mého pozorování byl spatřován výlučně jednotlivě, jinak ale byly vzácností i menší skupinky: 30. 4. 1990 - 14 ex. (ROLEČEK l. c.).

MUSÍLEK (l. c.) jej uvádí jako dosti vzácného na podzimním tahu. Nyní by se mohl zdát hojnější na tahu jarním.

Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*)

Pravidelně nepřilís hojně protahuje.

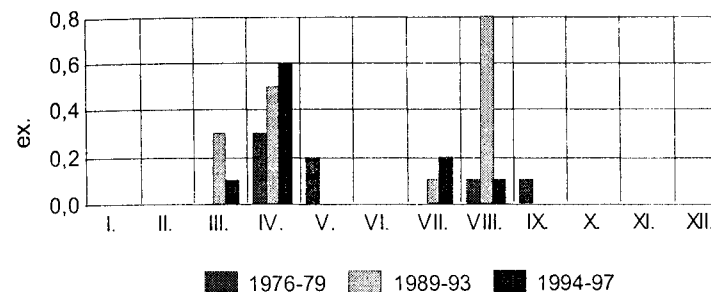
Na jaře přilétá jako jeden z prvních bahňáků, nejčasněji 11. 3. 1990 (ROLEČEK l. c.), také se zde zpravidla dlouho nezdrží (nejdéle do začátku května). Podzimní tah má počátek koncem července, vrchol v srpnu a konec v září, poslední kus zjistil Urbánek (in verb.) 24. 9. 1995.

Hnízdění dosud zaznamenáno nebylo, ovšem zprávy z okolí rybníka o výskytu v hnízdní době existují (Netřebický ryb. - Urbánek in verb., ryb. Rutník). I na sledované lokalitě byl 11. 5. 1996 zjištěn 1 ex., ovšem optimální hnízdní podmínky zde druh zřejmě nyní i v budoucnosti nalézt nemůže.

Na obou tazích nebývají hejna příliš četná - většinou nepřekročí hranici 5 kusů. Nejvíce pozoroval ROLEČEK (l. c.) 9. 4. 1990 - 8 ex., během mého pozorování se vyskytlo maximálně 7 ex. 11. 4. 1996.

Obr. 22: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u vodouše kropenatého (*Tringa ochropus*).

Fig. 22: Mean number of Green Sandpiper (*Tringa ochropus*) observed per one control.

Vodouš bahenní (*Tringa glareola*)

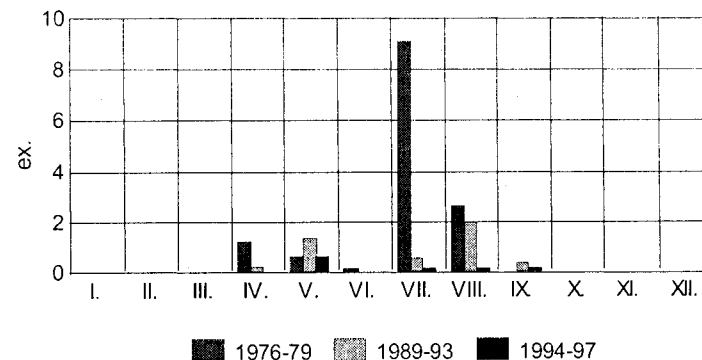
Pravidelně a dosti hojně protahuje, výjimečně zimoval.

Jarní tah začíná v době, když z lokality mizí předešlý druh, tj. v polovině dubna, a pokračuje až do konce května. Prvního jedince však JINDRA (1978) zjistil již 15. 3. 1973. Na podzim se znovu objeví v červenci, ale hlavní část populace protahuje v srpnu; tah doznívá během září. Ojedinělá data o zimování uvádí Rejman (ex JINDRA l. c.): 12. 1. 1969 a dalších několik údajů ze zimy 1969/70.

Nejčastěji se vyskytuje jednotlivě nebo v menších skupinkách, na podzimním tahu však lze spatřit počty převyšující 10 exemplářů: takto mohl JINDRA (l. c.) 6. a 13. 7. 1976 pozorovat 25 ex., během mého pozorování však maximum činilo pouze 13 ex. z 18. 5. 1997.

Obr. 23: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u vodouše bahenního (*Tringa glareola*).

Fig. 23: Mean number of Wood Sandpiper (*Tringa glareola*) observed per one control.

Pisík obecný (*Actitis hypoleucos*)

Pravidelně protahuje, jeden z nejhojnějších bahňáků.

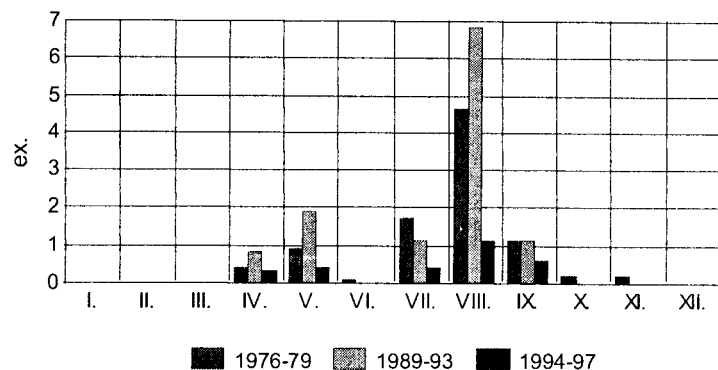
Jarní tah je rozprostřen od dubna - první zjištění však již 26. 2. a 12. 3. 1967 (Rejman ex JINDRA 1978) - do května, ojediněle i v červnu (2. 6. 1995 - 2 ex.). Na podzim začínají pisíci protahovat v červenci, ale vrchol přichází až v třetí dekádě srpna, potom se zde zdržují ještě do počátku října; do kategorie výjimečných spadají zjištění MUSÍLKA (1947) - 4. 11. 1933 a STRÁNÍKA (1980) - 12. 11. 1977.

Hnízdění bylo zaznamenáno v letech 1968 - 1970 (REJMAN, RYBÁŘ, URBÁNEK 1982), v současnosti pro něj druh zřejmě nemá příhodné podmínky ani při dlouhodoběji snížené hladině (viz ROLEČEK 1994).

Na jaře se vyskytuje v hejnách do 10 jedinců, podzimní tah bývá už výraznější a početnost se dotýkala někdy i hranice 20 exemplářů: 23. 8. 1990 - 19 ex. (ROLEČEK l. c.), během mého pozorování zjistil největší počet Roleček (in verb.) 30. 4. 1996 - 10 ex.

Obr. 24: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u pisíka obecného (*Actitis hypoleucos*).

Fig. 24: Mean number of Common Sandpiper (*Actitis hypoleuca*) observed per one control.

Racek malý (*Larus minutus*)

Pravidelně protahuje, především na jaře.

Jarní tah se odehrává na přelomu dubna a května, nejraněji je pozoroval Roleček (in verb.) 19. 4. 1994 - 5 ex. Poté se mohou výjimečně ojedinělé kusy vyskytnout ještě na podzim, dosud byl zjištěn v této roční době pouze dvakrát: 6. 9. 1990 (ROLEČEK l. c.) a 27. 8. 1997 - 2 ex.

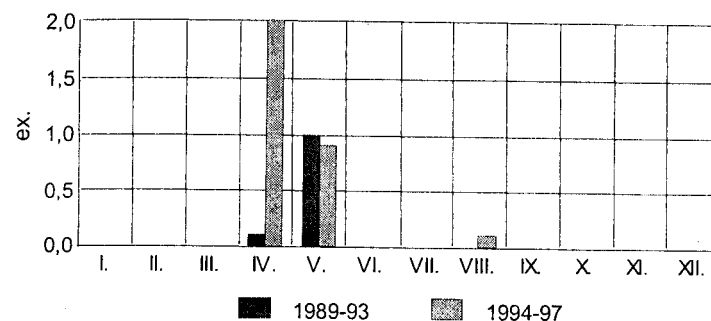
Co do početnosti výskytu jde o druh pospolitý, málokdy lze spatřit jednotlivý kus či skupinku do 5 jedinců. Většina záznamů hovoří o hejnech okolo 10 - 20 kusů, nejvíce jich zjistil Roleček (in verb.) 24. 4. 1994 - 35 ex.

Z minulosti je znám pouze jediný konkrétní údaj: Ptáček (ex Urbánek in litt.) pozoroval 25. - 26. 4. 1953 - 2 ex. Poté zřejmě počty protahujících jedinců stoupaly, neboť ROLEČEK (l. c.) jej již hodnotí jako nepravidelně v menších skupinách protahujícího, ovšem 20 ex. z 5. 5. 1990 uvádí jako výjimečné

pozorování. Do dnešní doby tedy došlo k ještě ztlačenějšímu vzrůstu početnosti a bude předmětem dalšího zkoumání, kdy se tento trend zastaví.

Obr. 25: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u racka malého (*Larus minutus*).

Fig. 25: Mean number of Little Gull (*Larus minutus*) observed per one control.

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*)

Nejhojnější ptačí druh, početně protahuje, do roku 1995 hnízdil, vzácně se objeví i v zimě.

Již záhy zjara (během února, první datum uvádí ROLEČEK 1994: 10. 2. 1991) přilétají první exempláře, největší počty se vyskytují však až na přelomu března a dubna, poté se stavy snižují na hnízdící ptáky. Po vyvedení mladých v červnu a přítomnosti jiných, většinou tohoročních jedinců v červenci, srpnu a září početnost opět stoupne. V říjnu a listopadu se vyskytuje sice nepravidelně, avšak v početných hejnech. Zhruba od začátku prosince by se dala přítomnost druhu na lokalitě označit za vzácnost.

Co se hnízdění týče, je historický vývoj velice zajímavý: Do roku 1979 druh nehnízdil vůbec (STRÁNÍK 1980). Od roku 1979, kdy bylo hnízdění zjištěno vůbec poprvé (STRÁNÍK l. c.), charakterizuje ROLEČEK (l. c.) hnízdění druhu na lokalitě jako téměř pravidelné s maximem v roce 1989 (1500 hnízdících párů), ale od počátku 90. let se silně se snižujícím trendem. V letech mého pozorování se klesající početnost nezastavila (v roce 1994 - 350 párů, v roce 1995 - 300 párů), takže v roce 1996, kdy v hnízdním období druhu byla lokalita na částečně snížené hladině, nebyl zaznamenán ani jediný hnízdící pár. Vhodné podmínky pro hnízdění neměl racek ani v roce 1997.

Tab. 4: Průměrné počty jedinců na 1 snímek u racka chechtavého (*Larus ridibundus*).

Tab. 4: Mean numbers of Mute Swan (*Cygnus olor*) observed per one control in different months during 1994 - 1995.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1994	0,2		825	961	1080	878				137	229	
1995		2,3	391	933	800	695	765	22	179	122	0,2	0,2
1996	0,5		198	252	9,9	10	29	212	171	1,5	0,1	
1997		0,8	191	74	17	20	14	4,7	18	50	1,1	0,7

Racek bouřní (*Larus canus*)

Nehojný, avšak pravidelný výskyt, především v době tahu.

Jarní tah se započíná v březnu, nejraněji byl zaznamenán 9. 3. 1991 (ROLEČEK 1994), a vrcholí rovněž během tohoto měsíce. Poté, i když daleko řidčeji, zalétá i v době hnízdění (např. 15. 5. 1995, 2. 6. 1996). Více dat o výskytu druhu pak existuje z doby pohnízdní a podzimního tahu, jehož hlavní část probíhá během října. Potom ho lze spatřit ještě během listopadu a prosince: např. 29. 12. 1996 pozoroval Roleček (in verb.) 1 vysilený ex.

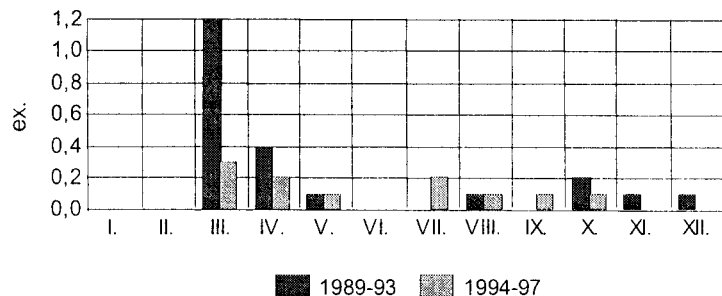
Přes ojedinělá zjištění v hnízdní době nelze zahnízdění druhu v nejbližší době předpokládat.

Počty exemplářů nebývají nijak vysoké, hejnká dosahují nejvíce pěti jedinců, a to především v tahových vrcholech v polovici března a října. Nejvíce kusů pozoroval Urbánek 26. 3. 1987 - 19 ex. (ex ROLEČEK l. c.), během mého pozorování byla maxima 27. a 30. 3. 1996 - 5 ex.

Druh patří k té skupině vodních ptáků, kteří zaznamenali výrazný vzestup početnosti od začátku 80. let. Předtím se vyskytl jenom dvakrát: 7. 3. 1965 ho zjistil Ptáček (ex ROLEČEK l. c.) a 8. - 10. 11. 1968 - 10 ex. (REJMAN, RYBÁŘ, URBÁNEK 1982). V polovině 90. let, se zdá být vzestupný trend druhu zastaven a četnost i hojnost mírně klesají.

Obr. 26: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u racka bouřního (*Larus canus*).

Fig. 26: Mean number of Common Gull (*Larus canus*) observed per one control.

Racek žlutonohý (*Larus fuscus*)

Vzácný host.

Do dnešní doby existují pouze čtyři záznamy tohoto druhu na lokalitě, tři z jara a jeden na podzim: 5. 5. 1978 ho pozoroval STRÁNÍK (1980), 28. 4. 1980 jej zjistil Jindra (ex Urbánek in litt.), dále byl zaznamenán v době mého pozorování 3. 5. 1997 (L. Urbánek, J. Reif) a 14. 9. 1995. Při všech příležitostech byl zaznamenán 1 ad. ex., pouze v květnu 1997 se vyskytl pták v druhém roce života.

Racek stříbřitý (*Larus argentatus*)

Dříve se vyskytoval jen velice vzácně, nyní častěji.

Do roku 1980 se vyskytl pouze třikrát (Urbánek in litt.), po tomto datu přibýlo již dalších 8 pozorování.

Na jaře se vyskytl nejčasněji 18. 3. 1988 (Urbánek ex ROLEČEK 1994), ale více záznamů pochází z podzimního průtahu, nejpozději zjištěn 24. 11. 1991 (ROLEČEK l. c.).

Časové rozložení výskytu během roku:

měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
počet zjištění	-	-	1	2	1	-	-	-	2	2	3	-

Vyskytuje se výlučně jednotlivě, pouze 2. 5. 1995 byli zjištěni 2 imm. ex.

Asi u žádného z uvedených zastižení mladých jedinců nelze vyloučit záměnu s *Larus cachinnans* z důvodů nedostatečné obeznanosti pozorovatelů s určovacími znaky.

Racek tříprstý (*Rissa tridactyla*)

Velmi vzácný host.

Pozorování 1 imm. jedince 25. 11. 1995 (Reif ex ŠIMEK et BRANDL 1996) bylo jediné zjištění druhu na lokalitě.

Rybák černý (*Chlidonias niger*)

Pravidelně protahuje, mnohem hojněji na jaře.

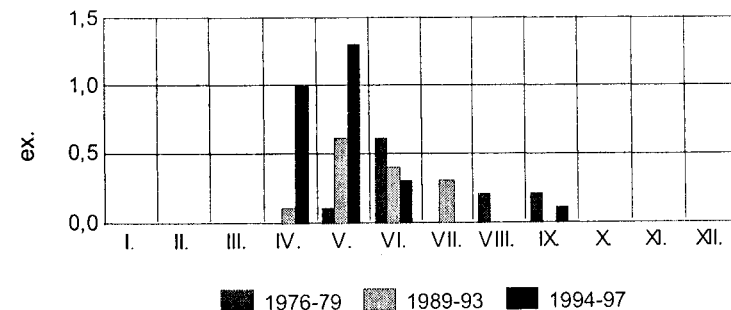
Jarní tah trvá poměrně dlouho, nejčasnější přiletel zaznamenal Roleček (in verb.) 7. 4. 1996 - 1 ex., vrchol pak spadá na přelom dubna a května, poté se řídce, ne však vzácně, vyskytuje ještě do poloviny června (např.: 17. 6. 1996 - 1 ex.). Podzimní tah probíhá velice nevýrazně během září, poslední zjištění pochází z 22. 9. 1996 - 3 ex. (Roleček in verb.).

Druh je pospolitý - na jarním tahu většinou bývají pozorována hejnká kolem 10 jedinců, dvacetikusová a větší hejnká rovněž nepatří k mimořádným, maximum zjistil Roleček (in verb.) 24. 4. 1994 - 38 ex., na podzim bývá zastižen ve skupinkách do 10 exemplářů nebo jednotlivě.

Početnost druhu na lokalitě neustále stoupá: STRÁNÍK (1980) ani LNĚNÍČKA (1984) neuvádějí jediný záznam, ale již ROLEČEK (l. c.) jej v období 1989 - 1993 hodnotí jako v menších skupinách (do 10 ex.) celkem pravidelně protahujícího. V době mého pozorování je výskyt pravidelný a opět mírně hojnější.

Obr. 27: Průměrný počet exemplářů v 1 snímku u rybáka černého (*Chlidonias niger*).

Fig. 27: Mean number of Black Tern (*Chlidonias niger*) observed per one control.

4.2. Hnízdící pěvci v letech 1995-1997

Střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*)

V roce 1997 jsem zjistil 1 hnízdící pár. Na lokalitě každoročně přezimuje několik jedinců, kteří odlétají koncem dubna. Pouze v roce 1997 se jeden pár zdržoval po celé hnízdní období, hnízdění se však nálezem hnízda prokázat nepodařilo.

Pěvuška modrá (*Prunella modularis*)

V letech mého pozorování jsem zjistil 1 pár v r. 1995 a v r. 1997. Největší počet jsem zaznamenal v roce 1996 (3 páry). K tomuto přechodnému zvýšení počtů pravděpodobně přispělo i snížení vodní hladiny v hnízdní době, díky kterému se ocitly na suchu některé plochy křovin, které normálně stojí ve vodě.

Na lokalitu přilétá velice časně zjara - v době mého pozorování byla vždy zjištěna při první kontrole (nejdříve 20. 4. 1996 a 20. 4. 1997). První pozorování uvádí Urbánek (in litt.) z 17. 3. 1979 - 2 ex.

Slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*)

V roce 1996 jsem zaznamenal 1 hnízdící pár. Při mapování jsem tento druh zjistil 17. 5. a 15. 6. v hustých keřích vrb a bezu černého, tamtéž jsem jej zaznamenal 24. 5. a 30. 5. (vždy 1 zpívající samec). Urbánek (in verb.) jej zjistil již 11. 5. 1996 - 1 zpívající samec a 12. 5. ho s pomocí magnetofonové nahrávky odchytil. Stejněho jedince potom odchytil ještě v červenci 1996. Hnízdění se nepodařilo prokázat nálezem hnízda.

Slavík modráček středoevropský (*Luscinia svecica cyanecula*)

V roce 1996 byl obsazen 1 hnízdní okrsek: zpívajícího samce jsem zaznamenal 1. 5. a 17. 5. v rákosině na bahně spuštěného rybníka. Nejdříve jej v tomto roce zaznamenal Urbánek (in verb.): 17. 4. agresivně reagoval 1 samec na zpěv z magnetofonové nahrávky. Dále Roleček (in verb.) po vyprovokování magnetofonovou nahrávkou ho zjistil dvakrát: 30. 4. - 1 zpívající samec a 8. 5. - 1 zpívající samec. Hnízdo nalezeno nebylo, ale protože rákosina, ve které se pták zdržoval, byla zatopena již do konce května, lze hnízdění pokládat za spíše neúspěšné. V dalším roce už na lokalitě nebyl zjištěn.

Kos černý (*Turdus merula*)

V jednotlivých letech mého pozorování měl kos tyto počty hnízdících párů: rok 1995 - 6 párů, r. 1996 - 4 páry a r. 1997 - 3 páry.

Druh na lokalitě pravidelně zimuje.

Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*)

V roce 1996 jsem zjistil 1 pár. V tomto roce byl zpívající samec zaznamenán celkem třikrát: 28. 4., 17. 5. a 15. 6. ve vzrostlých vrbách.

Rákosník proužkovaný (*Acrocephalus schoenobaenus*)

V době mého pozorování jsem zjistil 2 páry pouze v roce 1996; tedy v jediném z roků mého pozorování, kdy byla hladina v hnízdní době snížena.

Částečně vypuštěný rybník je zřejmě podmínkou hnízdního výskytu tohoto druhu na lokalitě.

Na lokalitě se objevuje ze všech rákosníků nejdříve: prvního jedince pozoroval Urbánek (in litt.) 20. 4. 1979, během mého pozorování se vyskytl nejčasněji 27. 4. 1997 - 2 ex.

Rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*)

Nejvíce hnízdících párů jsem zjistil v roce 1995 - 14, v letech 1996 a 1997 měl tento rákosník po 10 párech.

Na lokalitu přilétá nejpozději ze všech rákosníků: 9. 5. 1979 - 1 ex. odchytil Urbánek, během mého pozorování byl první jedinec zjištěn až 17. 5. 1996 a 1997.

Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*)

V jednotlivých letech jsem zaznamenal tyto počty hnízdících párů: rok 1995 - 17 párů, r. 1996 - 23 párů a r. 1997 - 21 párů. Uvedená čísla je však nutné přijímat s určitou rezervou, protože nebylo možné zjistit metodou mapování hnízdních okrsků přesnou velikost populace v jednotlivých letech: rákosiny byly mnohdy zcela neprůchodné a při jejich obcházení jsem nemohl s jistotou stanovit počet v nich zpívajících samců. Dále nebylo možné provádět sčítání rákosníků průchodem pobřežních porostů při standardním počtu snímků (7 za hnízdní dobu), aby nebyli příliš rušeni hnízdící vodní ptáci.

Druh přilétá koncem dubna, první pozorování je z 27. 4. 1997 - 1 zpívající samec.

Rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*)

V jednotlivých letech mého pozorování měl druh tyto počty hnízdících párů: rok 1995 - 4 páry, r. 1996 - 2 páry a r. 1997 - 2 páry.

První jedinci se objevují začátkem května, nejraněji byl zjištěn 1. 5. 1996 - 1 zpívající samec.

Sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*)

Hnízdící páry jsem zjistil pouze v letech 1995 - 1 pár a 1996 - 3 páry.

Na jaře přilétá až ve druhé polovině května, první pozorování pochází z 17. 5. 1996 - 1 ex.

Pěnice pokřovní (*Sylvia curruca*)

Ve všech letech (1995, 1996, 1997) jsem zjistil pouze po 1 hnízdícím páru.

Na lokalitě se objevuje zjara v druhé půli dubna, Urbánek (in litt.) ji pozoroval nejčasněji 17. 4. 1983 - 1 ex., během mého pozorování se vyskytl první jedinec 20. 4. 1995 - 1 ex.

Pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdících párů: rok 1995 - 1 pár, r. 1996 - 3 páry, r. 1997 - 2 páry. Hnízdní stavy by se mohly v budoucnu zvyšovat vzhledem k pokračujícímu zarůstání dosud obnažených ploch vyvezené zeminy v blízkosti lokality.

Přilet druhu na lokalitu je rozložen do konce dubna a začátku května, první zjištění pochází z 29. 4. 1995 - 1 ex.

Pěnice slavíková (*Sylvia borin*)

V jednotlivých letech mého pozorování prodělala hnízdní populace značné změny ve své velikosti: rok 1995 - 3 páry, r. 1996 - 9 párů, r. 1997 - 7 párů.

Zjara se objevuje v první polovině května, nejčasněji jsem ji zaznamenal 1. 5. 1996 - 2 ex.

Pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 12 párů, r. 1996 - 10 párů, r. 1997 - 9 párů.

Na lokalitu přilétá nejdříve ze všech pěnic, Rejman (ex Urbánek in litt.) ji odchytil 7. 4. 1976, během mého pozorování byla přítomna vždy již při první kontrole (nejčasněji tedy 20. 4. 1996 - 3 ex. a 20. 4. 1997).

Budníček menší (*Phylloscopus collybita*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 7 párů, r. 1996 - 10 párů, r. 1997 - 8 párů.

Na lokalitě se objevuje záhy zjara (koncem března nebo začátkem dubna), prvního jedince zjistil Urbánek (in litt.) 17. 3. 1991 - 1 ex., během mého pozorování byl tento druh zjištěn vždy při první kontrole (nejdříve 20. 4. 1996 - 5 ex.).

Budníček větší (*Phylloscopus trochilus*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 1 pár, r. 1996 - 2 páry, r. 1997 - 3 páry.

Na lokalitu přilétá v první polovině dubna, nejraněji jej zaznamenal Urbánek (in litt.) 5. 4. 1976 - 1 ex., během mého pozorování byl přítomen vždy při první kontrole (nejprve tedy 20. 4. 1996 a 20. 4. 1997 - 1 ex.).

Lejsek šedý (*Muscicapa striata*)

Jeden hnízdicí pár jsem zjistil pouze v roce 1995, kdy se v hnízdní době vyskytl čtyřikrát: 20. 5., 3. 6., 24. 6. a 30. 6.

Mlynařík dlouhoocasý (*Aegithalos caudatus*)

U tohoto druhu jsem zaznamenal jeden hnízdicí pár pouze v roce 1996 na okraji aleje jírovce, lípy a vzrostlých vrb s porostem bezu černého. Zde jsem mlynaříka zjistil v roce 1996 celkem třikrát: 17. 5., 15. 6. a 22. 6.

Sýkora modřínka (*Parus caeruleus*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 3 páry, 1996 - 2 páry, r. 1997 - 2 páry.

Na lokalitě pravidelně zimuje. Kroužkování L. Urbánka (in verb.) prokázalo, že většina zimujících jedinců patří do hnízdní populace.

Sýkora koňadra (*Parus major*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 4 páry, r. 1996 - 3 páry, r. 1997 - 2 páry.

Opět lze na základě kroužkovacích výsledků (Urbánek in verb.) prokázat příslušnost části zimujících jedinců k hnízdní populaci.

Moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*)

V době mého pozorování jsem zjistil takovéto počty hnízdicích párů: rok 1995 - 2 páry, r. 1996 - 2 páry, r. 1997 - 2 páry.

Na lokalitu přilétá začátkem dubna, prvního jedince pozoroval Holásek (ex Urbánek in litt.) 31. 3. 1989 - 1 ex. Během mého pozorování jsem jej zaznamenal téměř pokaždé při první kontrole, nejdříve 20. 4. 1996 a 20. 4. 1997.

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*)

V době mého pozorování jsem zjistil po jednom hnízdicím páru v letech 1995 a 1996. Předtím na lokalitě hnízdila v 90. letech pravidelně (Urbánek in verb.); Roleček (in verb.) našel jedno hnízdo v roce 1991.

Zjara se na lokalitě objevuje v polovině května, nejčasněji ji zjistil Urbánek (in litt.) 9. 5. 1985 - 1 ex. Během mého pozorování se vyskytla nejdříve 17. 5. 1997 - 1 ex.

Straka obecná (*Pica pica*)

V roce 1997 jsem našel 1 hnízdo na vrbě stojící ve vodě u jihozápadního břehu rybníka. Hnízdo bylo umístěno asi 5 m nad zemí. Při vyvádění jsem pozoroval 4 mláďata.

Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*)

V době mého pozorování jsem zjistil po jednom hnízdicím páru v letech 1996 a 1997.

Na jaře se vyskytuje od března až dubna, nejraněji byl zaznamenan Urbánkem (in litt.) 18. 3. 1988 - 3 ex. Během mého pozorování jsem jej zjistil nejdříve až 20. 4. 1997 - 1 zpívající samec.

Vrabec polní (*Passer montanus*)

V roce 1995 jsem nalezl 1 hnízdo. Pár obsadil budku na jasanu kolem tří metrů nad zemí na východním okraji lokality.

Pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zaznamenal následující počty hnízdicích párů: v roce 1995 - 7 párů, v r. 1996 - 5 párů, v r. 1997 - 4 páry.

Na lokalitě (nebo v její těsné blízkosti) pravidelně zimuje.

Zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*)

V roce 1995 jsem zjistil 1 hnízdicí pár. Jeho hnízdní okrsek byl na hrázi porostlé vrbamí s podrostem bezu černého a hlohu. V tomto roce jsem zvonohlíka zaznamenal celkem dvakrát: 22. 4. - 2 zpívající sameci, 29. 4. - 1 zpívající samec.

Stehlík obecný (*Carduelis carduelis*)

V době mého pozorování jsem v roce 1995 zjistil celkem 2 hnízdicí páry. Tyto měly své okrsky na hrázi porostlé vrbamí, bezem černým a hlohem a v porostu vysokých vrb. V tomto roce jsem stehlíka zaznamenal pětkrát: 29. 4., 13. 5., 20. 5., 3. 6., 24. 6.

Čečetka zimní (*Carduelis flammea*)

V roce 1997 jsem zjistil 1 hnízdící pár s hnízdním okrskem ve vzrostlých vrbách v jihovýchodní části lokality. Toho roku se vyskytla čečetka na lokalitě čtyřikrát: 17. 5., 8. 6., 14. 6. a 21. 6.

Zahnízdění druhu na lokalitě má zjevnou souvislost s jeho šířením na Litomyšlsku v 90. letech, které podchytil URBÁNEK (1997).

Strnad obecný (*Emberiza citrinella*)

V jednotlivých letech mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdících párů: roku 1995 - 4 páry, roku 1996 - 4 páry, roku 1997 - 2 páry.

Druh na lokalitě pravidelně přezimuje.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*)

Pro jednotlivé roky mého pozorování jsem zjistil tyto počty hnízdících párů: rok 1995 - 8 párů, r. 1996 - 7 párů, r. 1997 - 7 párů.

Zimování druhu v lokalitě je nepravidelné. V době mého pozorování se několik jedinců zdržovalo přes zimu 1996/97: 15. 12. 1996 - 3 ex., 1. 3. 1997 - 3 ex. V roce 1995 jej zjistil nejraněji URBÁNEK (in verb.) 31. 3. 1996 - 3 ex.

4. 3. Druhy vodních ptáků nezjištěné v letech 1994 - 1997

Potáplice lední (*Gavia immer*)

10.11.1896 - střelen 1 ex. (Podhajský ex MUSÍLEK 1947)

duben 1901 - střelen 1 ex. (Podhajský ex MUSÍLEK 1.c.)

21.10.1954 - střeleni 2 ex. (lgt. Ptáček in SKLENÁŘ 1964).

Bukáček malý (*Ixobrychus minutus*)

18.8.1978 - 1 ex. (Urbánek in litt.).

Kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*)

16.4.1978 - 1 ex. (Urbánek in litt.).

Labuť zpěvná (*Cygnus cygnus*)

2. - 26.4.1983 - 1 ex. (Urbánek in litt.).

Husice liščí (*Tadorna tadorna*)

rok 1967 - RYBÁŘ /ed./ (1989) bez bližších podrobností

8.11.1968 - 1 M (REJMAN 1971).

Polák malý (*Aythya nyroca*)

První jarní pozorování: 6.4.1934 - 2 ex. (MUSÍLEK 1946)

Poslední podzimní pozorování: 14.11.1937 - „hejňko“ (MUSÍLEK 1.c.)

Zimování: 12.12.1936 - 1 ex. (MUSÍLEK 1.c.).

Kajka mořská (*Somateria mollissima*)

1.11.1955 - 1 F (Ptáček ex SKLENÁŘ 1963).

Hoholka lední (*Clangula hyemalis*)

7.11.1959 - 1 F (Ptáček ex SKLENÁŘ 1964)

8.11.1959 - 1 M (Ptáček ex SKLENÁŘ 1.c.)

3.11.1985 - 1 M + 2 F (Urbánek in litt.)

14.12.1986 - 1 F (Urbánek in litt.).

Turpan černý (*Melanitta nigra*)

28.10.1958 - střelen 1 ex. (Ptáček ex SKLENÁŘ 1.c.).

Turpan hnědý (*Melanitta fusca*)

22.10.1904 - střelen 1 ex. (MUSÍLEK 1946)

30.10.1924 - střelena 1 F (MUSÍLEK 1.c.)

14.3.1934 - 1 M + 1 F (MUSÍLEK 1.c.)

21. - 24.11.1936 - 1 pár (MUSÍLEK 1.c.)

29.11.1952 - 1 ex. (Ptáček ex Urbánek in litt.).

Kulík bledý (*Pluvialis squatarola*)

23.9.1934 (MUSÍLEK 1947)

28.4.1991 - 2 ex. (ROLEČEK 1994)

Jespák křivozobý (*Calidris ferruginea*)

srpen 1968 - 2 ex. (REJMAN et al. 1982)

září 1969 - 1 ex. (REJMAN et al. 1.c.)

18. - 22.8.1990 - 7 ex. (ROLEČEK 1.c.).

Jespák písečný (*Calidris alba*)

12. - 18.9.1968 (REJMAN et al. 1.c.)

6. - 7.9.1990 - 1 ex. (ROLEČEK 1.c.).

Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)

Jarní tah: 30.3.1971 (JINDRA 1978) a 30.3.1991 (ROLEČEK 1.c.)

Poslední pozorování na podzim: 13.8.1990 (ROLEČEK 1.c.)

Nejpočetnější: 20.4.1990 - 8 ex. (ROLEČEK 1.c.).

Koliha velká (*Numenius arquata*)

Jediné pozorování na jaře: 18.4.1971 (Rejman ex ROLEČEK 1.c.)

Poslední pozorování na podzim: 1.10.1927 (Podhajský ex MUSÍLEK 1.c.).

Lyskonoh úzkozobý (*Phalaropus lobatus*)

18.9.1969 - 1 ex. (REJMAN 1971).

Chaluha příživná (*Stercorarius parasiticus*)

4.10.1938 - ulovena (ŠPLÍCHAL 1940).

Rybák velkozobý (*Sterna caspia*)

6.11.1952 - 6 ex. (Ptáček ex SKLENÁŘ 1964)

15.9.1961 - 1 ex. (Ptáček ex Urbánek in litt.)

24.4.1965 - 4 ex. (Rejman ex Urbánek in litt.).

Rybák bahenní (*Chlidonias hybrida*)
květen 1999 - 1 ex. (Roleček in verb.).

Tab. 5: Hodnoty individuální dominance (%) a frekvence (%) vodních ptáků na rybníku Velký Košíř v letech 1994-1997.

Tab. 5: Values of individual dominance (%) and frequency of occurrence (%) of waterfowl on Velký Košíř Pond during 1994 - 1997.

druh	DOMINANCE				stupeň	FREKVENCE			
	rok (year)					rok (year)			
	1994	1995	1996	1997		1994	1995	1996	1997
<i>Gavia stellata</i>			0,003		akcesorický			0,78	
<i>G. arctica</i>				0,01	akcesorický				1,35
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	0,038	0,076	0,258	0,429	akcesorický	14	17,73	20,31	29,05
<i>Podiceps cristatus</i>	0,332	0,097	1,341	1,054	ak. ak. in. in.	48	26,95	65,63	53,38
<i>P. griseogen</i>	0,015	0,003	0,003	0,152	akcesorický	4	1,41	0,78	
<i>P. nigricollis</i>	0,319	0,103	0,061	0,084	akcesorický	38	19,15	8,59	10,81
<i>Phalacrocorax carbo</i>	0,261	0,053	0,414		akcesorický	26	8,51	10,94	10,14
<i>Botaurus stellans</i>				0,005	akcesorický		0,71		0,68
<i>Egretta alba</i>		0,005		0,005	akcesorický		60,99		0,68
<i>Ardea cinerea</i>	0,598	1,398	3,266	5,282	ak. in. in. do	60	0,71	71,09	72,97
<i>Ciconia nigra</i>				0,015	akcesorický				2,03
<i>C. ictonia</i>		0,079	0,102	0,163	akcesorický			14,84	14,1
<i>Cygnus olor</i>	0,549	0,735	0,859	2,641	ak. ak. in.	92	4,96	59,38	40,54
<i>Anser anser</i>				0,064	akcesorický		82,99		0,68
<i>A. fabalis</i>	0,033	0,065		0,02	akcesorický	2	1,42		0,68
<i>A. brachyrhynchus</i>			0,003		akcesorický			0,78	0,78
<i>Anas penelope</i>	0,081	0,127	0,065	0,241	akcesorický	5	21,28	8,59	4,73
<i>A. strepera</i>	0,015	0,081	0,113	0,1	akcesorický	10	24,11	28,13	8,78
<i>A. crecca</i>	0,11	0,207	0,811	0,946	akcesorický	18	29,08	36,72	29,05
<i>A. platyrhynchos</i>	11,928	15,25	32,497	36,551	dominantní	96	95,74	96,09	99,92
<i>A. acuta</i>	0,018	0,004	0,027	0,03	akcesorický	5	2,13	1,56	4,05
<i>A. querquedula</i>	0,075	0,055	0,227	0,33	akcesorický	24	6,38	14,84	10,81
<i>A. cygnata</i>	0,076	0,02	0,448	0,005	akcesorický	12	18,44	30,47	0,68
<i>Nettion rufina</i>			0,01		akcesorický			2,34	
<i>Aythya ferina</i>	2,358	1,652	5,222	6,184	in. in. do. do.	82	63,83	64,84	46,62
<i>A. fuligula</i>	1,423	0,511	2,163	5,701	in. ak. in. do.	78	53,19	68,75	47,97
<i>A. marila</i>		0,005			akcesorický		1,42		
<i>Bucephala clangula</i>	0,02	0,013	0,014	0,015	akcesorický	12	4,26	2,34	0,68
<i>Mergus albellus</i>		0,004			akcesorický		2,13		
<i>M. merganser</i>				0,005	akcesorický				0,68
<i>M. serrator</i>		0,018		0,128	akcesorický		1,42		0,68
<i>Pandion haliaetus</i>			0,01		akcesorický			2,34	
<i>Haliaetus albicilla</i>		0,003			akcesorický		1,42		
<i>Circus aeruginosus</i>	0,093	0,219	0,401	0,823	akcesorický	26	50,35	45,41	42,57
<i>C. cyaneus</i>		0,001	0,007		akcesorický		0,71	1,56	
<i>C. pygargus</i>			0,014		akcesorický			0,78	
<i>Rallus aquaticus</i>	0,003	0,061	0,092	0,245	akcesorický	2	18,44	17,97	27,03
<i>Porzana porzana</i>		0,005			akcesorický		1,42		
<i>Crex crex</i>			0,003		akcesorický		0,78		
<i>Gallinula chloropus</i>	0,052	0,06	0,092	0,532	akcesorický	20	36,62	15,63	35,14
<i>Fulica atra</i>	4,801	5,157	9,585	7,696	in. do. do. do.	76	95,04	84,38	75
<i>Haemantopus ostralegus</i>			0,003		akcesorický			0,78	
<i>Charadrius dubius</i>		0,001	0,38	0,068	akcesorický		0,71	21,09	6,08
<i>Ch. hiaticula</i>			0,031		akcesorický			3,91	
<i>Vanellus vanellus</i>	0,139	0,133	2,139	0,374	ak. ak. in. ak.	6	4,96	32,81	20,95
<i>Calidris alpina</i>		0,001		0,005	akcesorický		0,71		0,68
<i>C. minuta</i>			0,014		akcesorický			0,78	
<i>Philomachus pugnax</i>			0,244	0,158	akcesorický			4,69	1,35
<i>Limnocryptes minimus</i>			0,003		akcesorický			0,78	
<i>Gallinago gallinago</i>			0,044		akcesorický			3,13	
<i>Tringa erythropus</i>			0,003		akcesorický			0,78	
<i>T. totanus</i>		0,001	0,061		akcesorický		0,71	9,38	
<i>T. nebularia</i>		0,005	0,003	0,01	akcesorický		3,55	0,78	1,35
<i>T. ochropus</i>		0,005	0,156	0,025	akcesorický		2,13	12,5	2,7
<i>T. glareola</i>		0,006	0,031	0,153	akcesorický		2,13	5,47	4,73
<i>Actitis hypoleucos</i>	0,032	0,014	0,139	0,217	akcesorický	14	5,67	13,28	17,57
<i>Larus minutus</i>	0,267	0,048	0,143	0,054	akcesorický	12	7,8	3,13	3,38
<i>L. ridibundus</i>	77,084	73,664	38,232	29,303	dominantní	62	80,85	69,53	80,41
<i>L. canus</i>	0,003	0,019	0,065	0,049	akcesorický	2	9,22	8,59	5,41
<i>L. fuscus</i>		0,001		0,005	akcesorický			0,71	0,68
<i>L. argentatus</i>		0,003	0,01		akcesorický		0,71	3,13	0,68
<i>Rissa tridactyla</i>		0,001			akcesorický			0,71	
<i>Chlidonias niger</i>	0,189	0,031	0,122	0,113	akcesorický	18	5,67	6,25	4,05

5. Diskuse

Srovnání celkových početností v jednotlivých obdobích pozorování ptáků na Velkém Košíři u valné většiny druhů nepřináší nějaké zásadnější poznatky. Jejich početnost v tom kterém roce se zdá být ovlivněna spíše okamžitými povětrnostními podmínkami (kterých si ostatně všiml pouze STRÁNIK 1980), náruživostí sčítatele v návštevnosti lokality a aktuální výši vodní hladiny. Přesto lze vysledovat při střídavém pohledu do prací STRÁNIKA (l. c.), LNĚNICKÝ (1985) a ROLEČKA (1994) a do výsledků z let 1994-97 určité vývoje početností některých druhů, jež však často nejsme schopni uspokojivě objasnit. V mých očích se rýsují dlouhodobé změny početností u těchto druhů (u některých nabízím i svou verzi vysvětlení):

Přibývání (7 druhů): potápka roháč (*Podiceps cristatus*) - opětovné zahnízdění, kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*) - zvyšování počtů v Evropě (HAGEMEIJER et al. 1997), volavka popelavá (*Ardea cinerea*) - ukončení pronásledování, přibývání v ČR (ŠTASTNÝ et al. 1998), polák chocholačka (*Aythya fuligula*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), ravec malý (*Larus minutus*), rybák černý (*Chlidonias niger*).

Ubývání (6 druhů): potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*) - snížení počtu hnízdících párů na lokalitě, čírka obecná (*Anas crecca*), kachna divoká (*A. platyrhynchos*) - zvyšování rybi obsádky, čírka modrá (*A. querquedula*) - ubývání v Evropě (HAGEMEIJER et al. l. c.), čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) - ubývání v ČR (ŠTASTNÝ et al. l. c.), bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), břehouš černoocasý (*Limosa limosa*) - u obou ubývání v Evropě (HAGEMEIJER et al. l. c.).

Zajímavější výsledky poskytne srovnání počtů hnízdících párů. Zde je již patrná závislost na rozloze a druhovém složení pobřežní vegetace, což bývá do velké míry ovlivněno vnějšími zásahy člověka (udržování plně hladiny a maximální obsádky rybáři, zastavování ploch podniky, v menší míře i rušení veřejnosti). Na druhou stranu však musíme vzít v úvahu, do jaké míry se tyto vlivy promítnou v početnosti českých vodních ptáků, o evropských populacích ani nemluvě (řada druhů zde dle mého názoru představuje klasické okrajové populace, jež by bez doplňování z jádrových oblastí vymizely).

Přibývání (4 druhy): potápka roháč (*Podiceps cristatus*), labuť velká (*Cygnus olor*), polák chocholačka (*Aythya fuligula*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*).

Ubývání (5 druhů): potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*), kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) - pouze mírně, čírka modrá (*A. querquedula*), kulík říční (*Charadrius dubius*), ravec chechtavý (*Larus ridibundus*).

Z prostorového srovnání hnízdění se lze pozastavit nad zdejším přibýváním chřástala vodního (*Rallus aquaticus*), kterého ČESÁK (1995, 1998) na východočeských rybnících Újezdském a Bohumilečském popisuje jako mizející druh; absencí rákosníka proužkovaného (*Acrocephalus schoenobaenus*), kterému chybí pozvolný přechod rákosu (*Phragmites australis*) z vody do louky (srov. s MUSIL 1995). V soulahu s celkovým šířením (MUSIL 1997) je hnízdění slavíka modráčka (*Luscinia svecica*). Na celém Litomyšlsku (Urbánek in verb.) i Svitavsku (JETMAR 1998), podobně jako na sledované lokalitě, mizí ravec chechtavý (*Larus ridibundus*). Vývoj hnízdících stavů dalších druhů se jeví zhruba v soulahu s celorepublikovými trendy (např. HUDEC et al. 1995, ŠTASTNÝ et al. 1998).

6. Souhrn

Na rybníku Velký Košíř bylo v letech 1994-97 zjištěno 64 druhů vodních ptáků, což činí 79% z celkového počtu 81 druhů v historii na lokalitě zjištěných. Celkově ve srovnání s minulostí u 6 z nich počty poklesly a 7 se zvýšily.

Hnízdících bylo zaznamenáno 18 druhů vodních ptáků (prokazatelně i pravděpodobně), z toho 9 hnízdilo pravidelně (tj. v každém roce z období 1994-97). Počty párů se v porovnání s léty minulými zmenšily u 5 druhů a zvětšily u 4.

V letech 1995-97 bylo napočítáno 32 druhů hnízdících pěvců, z toho 18 pravidelně.

V souladu s uvedenými výsledky lze rybník Velký Košíř charakterizovat jako dosti atraktivní tahovou lokalitu, kde za příznivých podmínek některé druhy pravidelně, jiné jen občas hnízdí.

Summary

During 1994 - 1997, 64 species of waterfowl were observed on Velký Košíř Pond. It is 79 % out of 81 bird species observed in total on Velký Košíř Pond in previous years. Numbers of 7 species grew and 6 species are in decline in comparison to previous research.

18 species of waterfowl bred in the locality, 9 out of them regularly (i.e. breeding in every year during 1994 - 1997; both probable and confirmed breeding are included). Numbers of breeding pairs grew in 4 species and declined in 5 species in comparison to previous years.

In 1995 - 97, 32 species of Passerines bred in the locality, 18 species out of them regularly. According to obtained data Velký Košíř Pond can be characterized as a highly attractive migration locality which is used by some bird species for regular or occasional breeding.

Literatura

- BRANDL, P., ŠIMEK, J., 1997: Faunistická pozorování v České republice v roce 1996. Zprávy ČSO, 44: 53 - 65.
- ČESÁK, J., 1995: Ptactvo Újezdského rybníka a jeho blízkého okolí. Panurus, 5: 3-47.
- ČESÁK, J., 1998: Ptactvo Bohumilečského rybníka a jeho okolí. Panurus, 9: 3-28.
- HAGEMEIJER, W., BLAIR, M. J., BIJSSMA, R., GILLINGS, S., van TURNHOUT, C., 1997: The EBCC Atlas of European Breeding Birds (Their distribution and abundance). T & A D Poyser Ltd., London.
- HUDEC, K., ČERNÝ, W. (eds.), 1977: Fauna ČSSR, Ptáci 2. Academia, Praha.
- HUDEC, K., CHYTL, J., ŠŤASTNÝ, K., BEJČEK, V., 1995: Ptáci České republiky. Sylvia, 31: 97-148.
- JANDA, J., ŘEPA, P., 1986: Metody kvantitativního výzkumu v ornitologii. SZN, Praha.
- JETMAR, F., 1998: Ptactvo rybníční soustavy u Opatova a jeho ochrana. Diplomová práce, PíF MU, Brno (nepubl.).
- JINDRA, M., 1978: Bahňáci (*Charadriiformes*) na Litomyšlsku a v okolí (nepubl.).
- LNĚNIČKA, V., 1985: Výskyt ptactva na Velkém a Malém Košíři v r. 1983 - 1984 (nepubl.).
- MUSIL, P., 1995: Sčítání hnízdních populací vodních ptáků v roce 1994. Zprávy ČSO, 40: 11 - 18.
- MUSIL, P., 1996: Metoda dvou kontrol: kritické zhodnocení. Sylvia, 32: 81-102.

- MUSIL, P., 1998: Sčítání hnízdních populací vodních ptáků v roce 1997. Zprávy ČSO, 46: 7 - 13.
- MUSÍLEK, J., 1927/28: Zřídkové jevy ptačí na Litomyšlsku a sousedních okresech. Od Trstenické stezky.
- MUSÍLEK, J., 1946: Ptactvo Litomyšlska a přilehlých částí sousedních okresů. Časopis Národního muzea /přir./, 115: 83 - 97.
- MUSÍLEK, J., 1947: Ptactvo Litomyšlska a přilehlých částí sousedních okresů. Časopis Národního muzea /přir./, 116: 45 - 59.
- NÁLEVKA, B., 1976: Zemědělské půdy východních Čech a jejich ochrana. Práce a studie - přír., Pardubice, 8: 67 - 92.
- REIF, J., 1998: Populační dynamika ptáků na rybníku Velký Košíř v letech 1994 - 1997. Práce SOČ, Litomyšl (nepubl.).
- REJMAN B., 1971: Ornitologické zajímavosti z Litomyšlska. Práce a studie - přír., Pardubice, 3: 191.
- REJMAN, B., RYBÁŘ, P., URBÁNEK, L., 1982: Obratlovci (*Vertebrata*) státní přírodní rezervace Nedošinský háj. Práce a studie - přír., Pardubice, 13-14: 155 - 176.
- ROLEČEK, J., 1994: Vodní ptactvo rybníka Velký Košíř v letech 1989 - 1993. (nepubl.).
- RYBÁŘ P. /ed./, 1989: Přírodou od Krkonoš po Vysočinu. Kruh, Hradec Králové.
- SKLENÁŘ J., 1963: Ornitologická pozorování. Zoolog. listy, 12: 186.
- SKLENÁŘ, J., 1964: Ornitologická pozorování. Zoolog. listy, 13: 91.
- STRÁNÍK, L., 1980: Změny avifauny humidního biotopu v závislosti na výšce vodní hladiny. (nepubl.).
- ŠÁLEK, M., 1995: Sledování hnízdních populací čejky chocholeté (*Vanellus vanellus*) v České republice. Zprávy ČSO, 40: 18-25.
- ŠIMEK, J., BRANDL, P., 1996: Faunistická pozorování v České republice v roce 1995. Zprávy ČSO, 42: 46 - 56.
- ŠIMEK, J., BRANDL, P., 1998: Faunistická pozorování v České republice v roce 1997. Zprávy ČSO, 46: 26-35.
- ŠPLÍCHAL J., 1940: Z Litomyšlska. Sylvia, 5: 39-40.
- ŠPLÍCHAL, J., 1942: Z Litomyšlska. Sylvia, 7 (1): 13.
- ŠŤASTNÝ, K., BEJČEK, V., HUDEC, K., 1996: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985 - 1989. Nakladatelství a vydavatelství H&H, Jinočany.
- URBÁNEK, L., 1997: Čečetka zimní (*Carduelis flammea*) na Litomyšlsku (okr. Svitavy). Panurus, 8: 49-51.

Adresa autora: Jiří Reif, Dolní Újezd 383, 569 61 Dolní Újezd u Litomyšle
e-mail: jirireif@yahoo.com